

Насоки за управување со дигитални платформи

Заштита на слободата на изразување и пристап до информации
со вклученост на повеќе чинители

Објавено во 2024 година од Организацијата за образование, наука и култура при Обединетите Нации, ул. Плас де Фонтеној бр. 7, 75352 Париз, 07 СП, Франција и од Советот за етика во медиумите на Македонија Етика Прес, Скопје, бул.Теодосиј Гологанов, бр.54-2,1000 Скопје, Северна Македонија.

ISBN 978-92-3-000230-5

© UNESCO/Совет за етика во медиумите на Македонија Етика Прес, Скопје 2024

Оваа публикација е достапна во Open Access формат под лиценцата Attribution-ShareAlike 3.0 IGO (CC-BY-SA 3.0 IGO) (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/igo/>). Со употреба на содржината од оваа публикација, корисниците се согласуваат дека се обврзани со условите за користење на Депозитарот на УНЕСКО Open Access (<https://www.unesco.org/en/open-access/cc-sa>).

Оригинален наслов: Guidelines for the governance of digital platforms: safeguarding freedom of expression and access to information through a multi-stakeholder approach. Прв пат објавен во 2023 од Организацијата за образование, наука и култура при Обединетите Нации (УНЕСКО), Плас де Фонтеној бр.7, 75352 Париз, 07 СП, Франција.

Користените ознаки и презентацијата на материјалот во оваа публикација не имплицираат изразување на какво било мислење од страна на УНЕСКО во врска со правниот статус на која било земја, територија, град или подрачје или нивните власти, или во врска со разграничувањето на нивната граница или граници.

Идеите и ставовите изразени во оваа публикација се на авторите; тоа не значи дека се и на УНЕСКО и не ја обврзуваат организацијата, ниту Европската Унија. Изданието е во рамки на проектот „Градење доверба во медиумите на Југоисточна Европа: Поддршка на новинарството како јавно добро“, финансиран од ЕУ.

Насловна страница, типографија и графички дизајн: Луиза Максимо

Илустрации: Plastic Horse/Grand Matter

Ко-издание на македонски јазик:

Преведувач: Стефанија Маџоска

Лектура: Гордана Ацеска

Редактор: Билјана Георгиевска

Техничко уредување: Христина Стефаноска, Печатница Европа 92 (Северна Македонија)

Печатено од: Печатница Европа 92 во Северна Македонија

КРАТКО РЕЗИМЕ

Насоки за интернет со доверба

Заштитата на слободата на изразување и правото на информации, во време на справување со дезинформации, лажни или погрешни информации, говор на омраза и теории на заговор, бара сеопфатен пристап.

Ова е причината зошто УНЕСКО, водечката агенција на ОН за промоција и заштита на слободата на изразување и правото на информации, ги објавува Насоките за управување со дигитални платформи.

Насоките посочуваат на збир должности, обврски и улоги за државите, дигиталните платформи, меѓувладините организации, граѓанското општество, медиумите, академската заедница, техничката заедница и други чинители, за да овозможат средина каде што слободата на изразување и информации се дел од сржта на процесите за управување со дигитални платформи.

Насоките се креирани низ консултации со повеќе чинители при што беа прибрани повеќе од 10.000 коментари од 134 земји. Овие консултации, со глобални размери, поттикнуаа инклузивно

учество, овозможувајќи да се слушнат различни гласови, вклучувајќи ги и оние од маргинализираните или ранливите групи.

Негувањето доверлив интернет е заедничка одговорност на сите чинители. Тоа нè повикува сите нас да одржуваме средина што ќе ја поттикнува слободата на изразувањето и правото на информации.

Насоки за управување со дигитални платформи

Заштита на слободата на изразување и пристап до информации со вклученост на повеќе чинители

- 6 **Предговор**
- 8 **Цел на Насоките**
- 11 **Вовед**
- 14 **Структура на Насоките**
- 16 Поволна средина
- 24 Систем на управување
- 35 Начело 1. Платформите вршат длабинска анализа на човековите права
- 37 Начело 2. Платформите се придржуваат до меѓународните стандарди за човекови права, вклучително и во дизајнот на платформите, модерирањето на содржината и управувањето со содржината
- 42 Начело 3. Платформите се транспарентни
- 46 Начело 4. Платформите ги прават информациите и алатките достапни за корисниците
- 48 Начело 5. Платформите се одговорни пред релевантните чинители
- 50 Одредби за содржината
- 54 **Заклучок**
- 56 **Додаток**

Предговор од генералната директорка на УНЕСКО, Одри Азулеј

Чување на слободата на изразување и

пристапот до информации:

Начела за пристап со повеќе чинители

за управување со дигитални платформи

Септември 2023 година

Во 2023 година, 60% од светската популација, или 4,75 милијарди луѓе, користеле платформи на социјалните медиуми за да се изразат, да се информираат и да се афирмираат себеси.

Дигиталното царство, како простор за слобода и нов форум за изразување и дебата, се преплетува со нашите социјални врски, идентитети и животи.

Овие платформи станаа засилувачи на активистите за еднаквост и слобода - давајќи им глас на безгласните, нудејќи засолниште за различните форми на изразување.

Меѓутоа, истите тие социјални мрежи, чие име многу ветува, често стануваат меури на изолација, гнезда на погрешни вести, што некогаш ги потпомагаат теориите на заговор и екстремното насилство.

Како виртуелни простори за социјална интеракција, тие се подложни на алгоритми дизајнирани да го монополизираат нашето внимание, ненамерно фаворизирајќи ги дезинформациите и говорот на омраза, давајќи им предност на кликовите пред сигурноста, на веројатноста наспроти доказите.

И кога повеќе не можеме да разликуваме фикција од реалност, лага од вистина, тогаш темелите на нашето општество се уриваат. Демократијата, дијалогот и дебатата – што се од суштинско значење за соочувањето со најголемите современи предизвици, стануваат невозможни.

Соочени со глобалната природа на овие прашања, мора да подготвиме издржани одговори низ целиот свет и да избегнеме фрагментација на регулативите или пристапите што ги загрозуваат човековите права.

УНЕСКО мора да се соочи токму со овој глобален предизвик бидејќи тој е во сржта на нашиот мандат.

Откако е создадена, нашата организација работи на унапредување на „заемното познавање и разбирање на народите“, главно преку „слободниот проток на идеи преку збор и слика“, како што е подвлечено во нашиот Устав.

Оваа заложба водеше кон тоа УНЕСКО, во 2005 година, да објави упатство за регулација на радиодифузијата. Во 2021 година, пак, објавивме Препорака за

етиката на вештачката интелигенција, усвоена од нашите 193 земји членки, што постави хуманистичка рамка за еволуција на оваа технологија.

Држејќи се до своите вредности и историја, УНЕСКО работеше на тоа да развие сеопфатни насоки, претставени во оваа публикација. Со нив сакаме да се справиме со дезинформациите и со говорот на омраза, истовремено промовирајќи транспарентност и слобода на изразување на платформите.

Овие напори ги води Декларацијата Виндохок+30 (Windhoek+30) од 2021 година, чии начела се усвоени од сите земји членки на УНЕСКО. Декларацијата идентификуваше три столба на дејствување: поддршка на транспарентноста на платформите, обезбедување одржливост на медиумите и поттикнување критичко размислување меѓу корисниците.

Овој потфат, што кулминира со овие насоки, е резултат на сеопфатни консултации, збогатени со над 10.000 коментари, со што ова се едни од најсеопфатните консултации што ги спровеле Обединетите нации. На конференцијата “Интернет за доверба”, организирана од УНЕСКО во февруари 2023 година, учествуваа повеќе од 4.000 засегнати страни од 134 држави.

Овие насоки предлагаат правични, јасни и заеднички мерки: онлајн модератори на сите јазици, вклучително и на локалните, поголема транспарентност на платформите и нивното финансирање, со подобра процена на ризик; воспоставување независни регулатори; унапредување на критичкото мислење; поддршка за родовата еднаквост; и над сè, чување и зацврстување на слободата на изразување, културните разлики и другите човекови права.

Ако погледнеме надвор од тековните реалности на дигиталните платформи, овој текст исто така се однесува и на идните предизвици, особено оние што ги носи со себе генеративната вештачка интелигенција.

Заложбата на УНЕСКО е да им помага на земјите членки, на граѓанското општество и на големите дигитални играчи во прифаќањето на овој текст, со цел операциите на платформите да бидат целосно усогласени со нашите вредности и меѓународните стандарди за човекови права.

Да останеме фокусирани на нашата цел: борба со говорот на омраза и погрешните информации додека истовремено ја чуваме слободата на изразување. Овие работи не се спротивставени. Со поттикнувањето на пристапот до слободни и точни информации, ние исто така ја подобруваме слободата на мислата и изразувањето.

Како што вели Хана Арендт „Слободата на мислење е фарса доколку не се загарантирани фактичките информации, а самите факти не се оспорени“.

Насоки за управување со дигитални платформи

Заштита на слободата на изразување и пристап до информации со вклученост на повеќе чинители

Октомври 2023 година

Целта на Насоките

1. Надоврзувајќи се на релевантните начела, конвенции и декларации, УНЕСКО, низ консултации со повеќе чинители и глобален дијалог, го разви овој документ: *Насоки за управување со дигитални платформи: Заштита на слободата на изразување и пристап до информации со вклученост на повеќе чинители*.¹
2. Целта на овие Насоки е да го чуваат правото на слобода на изразување, вклучително и пристапот до информации и други човекови права во управувањето со дигиталните платформи, додека истовремено се справува со содржината, којашто може да биде ограничена, со дозвола, според меѓународното право и стандарди за човекови права. Според тоа, управувањето со дигитални платформи, коешто е дел од човековите права, натаму ќе ја унапредува културната разновидност, изразувањето на културите и различната културна содржина.² Насоките прикажуваат систем за управување што ги почитува човековите права и промовира справување со ризици и системски базирани процеси за модерирање и управување со содржината. Овие насоки го потенцираат главното начело што треба да се следи во сите системи за управување што влијаат врз слободата на изразување и пристапот до информации на дигиталните платформи - независно од специфичните регулаторни уредувања и тематскиот фокус, сè додека тие договори се усогласени со одредбите поставени во овие Насоки.

1. Оригиналната верзија на овој документ е на англиски јазик.

2. Конвенцијата на УНЕСКО од 2005 за заштита и промоција на разновидноста на културното изразување, членовите 1 и 4. Според Конвенцијата, „културна содржина“ има симболично значење, уметничка димензија и културни вредности што потекнуваат или изразуваат културни идентитети. Покрај тоа, „културни изразувања“ се оние изразувања што резултираат од креативноста на поединци, групи и општества и имаат културна содржина

3. Насоките препознаваат дека примената на правила и регулативи во секој систем за управување мора да се придржува до меѓународните стандарди за човекови права, вклучително и член 19 став 3 од *Меѓународниот пакт за граѓански и политички права (ICCPR)*,³ кој вели дека секое ограничување на слободата на изразување мора да биде според закон, да биде заради легитимна цел како што е наведено во одредбата и мора да биде неопходно и пропорционално; како и член 20 од ICCPR и други меѓународни стандарди, особено авторитативните толкувања на одредбите на овие спогодби на Комитетот за човекови права на ОН, меѓународните и регионалните судови за човекови права и Акцискиот план од Рабат за забраната на застапување национална, расна или верска омраза што претставува поттикнување дискриминација, непријателство или насилство.⁴
4. Насоките се фокусираат на заштита и унапредување на стандардите за човекови права и овозможување на постоењето плурализам на платформите, вклучително и децентрализираните и создавање екосистем што има стандарди со различна содржина и системи за умереност.
5. Насоките може да послужат како извор за различни засегнати страни: за креаторите на политики при идентификувањето легитимни цели, начела за човекови права и инклузивни процеси што може да се земат предвид во креирањето политики; за регулаторните и другите управувачки тела што се занимаваат со спроведувањето и процената на политиките, кодексите на однесување или регулативата; за дигиталните платформи во нивните политики и практики; како и за други засегнати страни, како што е граѓанското општество во своето застапување и напорите за одговорност. И медиумите може да имаат корист од овие Насоки во своите постојани напори за постигнување одговорност кај моќни чинители.
6. Насоките се создадени и за управувачките процеси што се специфични за управувањето со содржината на дигиталните платформи и за управувачките процеси што веќе се спроведуваат во други области, кои може да имаат влијание врз практикувањето слобода на изразување и пристап до информации, како и различна културна содржина и треба да се разгледуваат во однос на промените во дигиталната средина (како при избори, заштита на податоци и антимонополски прописи). Зависно од прашањето и контекстот на јурисдикцијата, таквите управувачки процеси може да добијат форма на комбинација од столбови што се дополнуваат - саморегулација, корегулација и законска регулатива - структурирани на начин што е конзистентен со меѓународните стандарди

---

3. *Меѓународен пакт за граѓански и политички права (ICCPR)*. 1966. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>

4. Овие насоки треба да се читаат усогласено со суштинските меѓународни инструменти за човекови права. Тие се прикажани на: <https://www.ohchr.org/en/core-international-human-rights-instruments-and-their-monitoring-bodies>.

за човекови права (види „Систем на управување“ во продолжение). Таквите управувачки процеси треба да се водат на отворен, транспарентен, пропорционален начин со сите засегнати страни и со докази. Според тоа, овие Насоки треба да бидат жив документ, со повремени ревизии и дополнувања, вклучувајќи ги и научените лекции во текот на нивната примена и технолошките промени и влијанија.

7. Овие Насоки се направени со цел на практичен начин да придонесат за пошироки напори во создавање модел за дигитално управување што ќе биде насочен кон луѓето. Тие, исто така, се дел од поширокиот збир на алатки за дејствата потребни за постигнување одржлив развој. Тие треба:

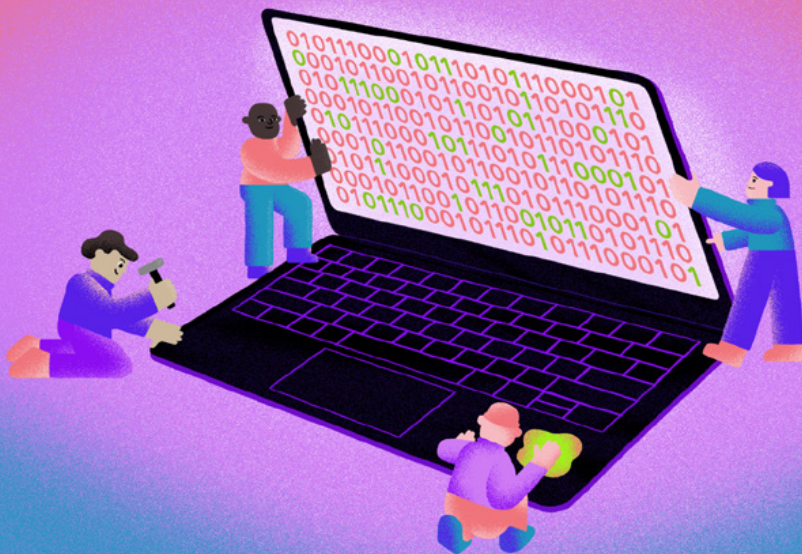
- a) Да поттикнат и да придонесат за развојот на глобалните мрежи на засегнатите страни и заеднички простор за дебата и споделување добри практики за управување со дигиталните платформи каде што ќе се прибираат различни ставови и широк спектар на перспективи.
- б) Да послужат како алатка за сите релевантни засегнати страни да се залагаат за прописи што ќе ги почитуваат човековите права, како и за тоа владите и дигиталните платформи да преземат одговорност.
- в) Да ги унапредат пристапите и политиките што се засноваат врз докази и врз човекови права.
- г) Да поттикнат колку што е можно поголема светска конвергенција во политиките за управување со платформи со цел да се избегне фрагментација на интернетот.

8. Насоките треба да придонесат и да бидат информирани од тековните процеси во ОН, како што е спроведувањето на предлозите содржани во „Нашата заедничка агенда“. ООва вклучува развој на Глобалниот дигитален договор⁵, подготовка на Самитот на ОН за иднината, што ќе се одржи во септември 2024 и создавање Кодекс на однесување што го промовира интегритетот на информациите на дигиталните платформи⁶. Насоките исто така ќе придонесат за дискусиите околу претстојната 20-годишна ревизија на Светскиот самит за Информатичко општество (WSIS) и Форумот за управување со интернет (IGF). Овој текст има корист и има цел да придонесе за иницијативите што ги водат други меѓународни владини организации, вклучително и оние од регионални размери.

---

5. Видете го петтиот брифинг за политиката на Нашата заедничка агенда, издаден од Генералниот секретар на ОН со упатувања кон процесот што доведе до овие насоки: https://digitallibrary.un.org/record/4011891/files/%5EEOSG_2023_5%5E--EOS-G_2023_5-EN.pdf.

6. Видете го осмиот брифинг за политиката на Нашата заедничка агенда, издаден од Генералниот секретар на ОН со упатувања кон процесот што доведе до овие насоки: <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/our-common-agenda-policy-brief-information-integrity-en.pdf>.

Вовед

9. Во ноември 1945 година УНЕСКО беше создадена со мисија да „придонесе за мирот и безбедноста, унапредувајќи ја соработката меѓу народите низ образованието, науката и културата, со цел унапредување на универзалното почитување на правдата, на владеењето на правото и на човековите права и основните слободи што се утврдени за народите од светот“.⁷
10. Глобалниот мандат на УНЕСКО, што вклучува промовирање на „слободниот тек на идеи преку збор и слика“, ја водеше работата на Организацијата речиси 80 години, како лабораторија за идеи, за разјаснување, како поставувач на стандарди, катализатор и двигател на меѓународната соработка и градењето капацитети. Таквата историја го обликуваше и мандатот на Организацијата во системот на Обединетите нации за заштита и унапредување на слободата на изразување, пристапот до информации и безбедноста на новинарите, офлајн и онлајн.
11. Тековната работа и посветеност на УНЕСКО се однесува на тоа да овозможи управувањето со дигиталните платформи да ги заштити и да ги унапредува слободата на изразување, пристапот до информации и различната културна содржина, како и другите човекови права за сите, вклучително и ранливите и маргинализираните групи.⁸

7. Устав на Обединетите нации, образовна, научна и културна организација, Член 1. <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/constitution#article-i---purposes-and-functions>.

8. „Ранливите и маргинализираните групи“ се однесува на деца и адолесценти, лица со попречености, мигранти, бегалци и баратели на азил, ЛГБТИ-лица и повозрасни лица.

12. Овој потфат извлече лекции од работата на УНЕСКО во изминатите децении во областа на регулирањето на емитувањето, бидејќи секоја владина интервенција што се занимава со прашањата за содржината, без оглед на изворот на содржината, мора секогаш да ја вклучува заштитата на разновидноста и слободата на изразување, како и пристапот до информации, како своја крајна цел. Насоките, исто така, придонесуваат и за Среднорочната стратегија на организацијата за периодот 2022-2029 (41 Ц/4).⁹
13. Во 2015 година Генералната конференција на УНЕСКО ги усвои начелата за интернет-универзалност ROAM, со што се потенцира важноста на **човековите права, отвореноста, достапноста и учеството на повеќе засегнати страни** во растот, развојот и еволуцијата на интернетот.¹⁰ Овие начела ја препознаваат основната потреба да се овозможи онлајн просторот да се развива и да се користи на начини што помагаат за постигнување на целите за одржлив развој.
14. Пристапот со повеќе чинители за развојот и примената на заедничките начела, норми, правила, постапки за носење одлуки и програми што ја обликуваат еволуцијата и користењето на интернетот ја поткрепи севкупната стратегија усвоена од системот на ОН, вклучително и УНЕСКО, уште од Светскиот самит за информациско општество (2003 и 2005) и беше потврден од Генералното собрание на ОН во текот на десетгодишниот процес на ревизија во 2015:
- Покрај тоа, со ова ги потврдуваме вредноста и начелата на соработката и ангажманот на повеќе чинители што го карактеризираат Светскиот самит за информатичко општество и неговите процеси од неговиот почеток, препознавајќи дека ефективното учество, партнерство и соработка на владите, приватниот сектор, граѓанското општество, меѓународните организации, техничките и академски заедници и сите други релевантни фактори, со нивните соодветни улоги и одговорности, особено со балансирано присуство на земјите во развој, беше и останува да биде од витално значење во развивањето на информациското општество.¹¹
15. На 41-та Генерална конференција на УНЕСКО се усвоија начелата на *Декларацијата Виндхоук+30*, во ноември 2021 година, низ процесот со вклучување на повеќе чинители, кој започна на глобалната прослава

---

9. Стратегиска цел 3 од Среднорочната стратегија е да се изградат инклузивни, правични и мирни општества преку унапредување на слободата на изразување. Стратегиска цел 4 е поттикнување технолошка средина во служба на човештвото преку развој и споделување знаења, вештини и етички стандарди. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378083>.

10. УНЕСКО „Показатели за универзалност на интернетот“. <https://www.unesco.org/en/internet-universality-indicators>.

11. Генерално собрание на ОН 2015. „Документот што произлезе од состанокот на високо ниво на Генералното собрание за сеопфатната ревизија на спроведувањето на исходите од Светскиот самит за информатичко општество“. 70/125. https://unctad.org/system/files/official-document/ares70d125_en.pdf.

на Светскиот ден на слободата на печатот во мај таа година¹². Декларацијата потврдува дека информацијата е јавно добро и постави, меѓу целите, три чекори за гарантирање на информациите како заеднички ресурс за целото човештво: транспарентност на дигиталните платформи, еманципирани граѓани преку медиумска и информациска писменост и одржливост на медиумите. Во промовирањето на визијата за информациите како јавно добро, УНЕСКО препознава дека оваа универзалност е и средство и алатка за исполнување на колективните човечки аспирации, вклучително и Агендата за одржлив развој 2030. Информацијата им овозможува на граѓаните да ги уживаат своите основни права, поддржува родова еднаквост и овозможува учество и доверба во демократското управување и одржливиот развој, без да се остави никој зад себе.

- 16.** Фокусот на овие Насоки за предизвиците поврзани со слободата на изразување и пристапот до информации, како и различната културна содржина во дигиталната средина ја надолува работата на Организацијата во областите на образованието, науката и културата. Ова вклучува, но не е ограничено на Препораките на УНЕСКО за етиката на вештачката интелигенција¹³, што повикува за меѓународни и национални политики и регулаторни рамки за да се овозможи новите технологии да му донесат придобивка на човештвото како целина и Конвенцијата за заштита и промоција на разновидноста на културното изразување од 2005¹⁴ и нејзините „Насоки за спроведување на Конвенцијата во дигиталната средина“. Тие насоки промовираат „почитување на основните слободи на изразување, информации и комуникации, како и за приватност и други човекови права како предуслов за создавање, дистрибуција и пристап до различни културолошки изразувања [вклучително и] уметничка слобода како последица од слободата на изразувањето, социјалните и економски права на авторите и уметниците што работат во дигиталната средина и поврзаноста на сите партнери со партнери по свој избор“.¹⁵ Фокусот на овие Насоки, исто така, ја надолува Декларацијата МОНДИАКУЛТ од 2022 година, која повикува за „значително регулирање на дигиталниот сектор, особено на поголемите платформи“, во корист на онлајн културната разновидност и правичен пристап до содржината за сите.¹⁶

12. УНЕСКО 2021. Декларација Виндохек+30 Информацијата како јавно добро. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378158>.

13. УНЕСКО 2021. „Препорака за етиката на вештачката интелигенција“ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380455>.

14. УНЕСКО 2005. Конвенцијата на УНЕСКО од 2005 за заштита и промоција на разновидноста на културното изразување. <https://en.unesco.org/creativity/convention>.

15. УНЕСКО 2017. „Насоки за спроведување на Конвенцијата во дигиталната средина“. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370521.page=92>.

16. УНЕСКО 2022. „Светска конференција на УНЕСКО за културолошки политики и одржлив развој - МОНДИАКУЛТ 2022 - Конечна декларација“. https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2022/10/6_MONDIACULT_EN_DRAFT%20FINAL%20DECLARATION_FINAL_1.pdf.

Guidelines

Структура на Насоките

- 17.** Насоките започнуваат со опишување на поволната средина што е потребна за заштита на слободата на изразување, пристапот до информации и другите човекови права, додека истовремено се овозможува отворена, безбедна и сигурна средина за корисниците на дигиталните платформи, но и оние што не се корисници. Насоките ги прикажуваат одговорностите на различните чинители во таа насока. Тоа вклучува:
- а) Должностите на државата да ги почитуваат, да ги штитат и да ги исполнуваат човековите права.
  - б) Одговорностите на дигиталните платформи да ги почитуваат човековите права.
  - в) Улогата на меѓувладините организации.
  - г) Улогата на граѓанското општество, медиумите, академската заедница, техничката заедница и другите фактори во унапредувањето на човековите права.
- 18.** Насоките, понатаму, ги поставуваат основните начела на системот за управување со дигиталните платформи, со пристап со повеќе чинители заснован врз човековите права. Овој дел ги прикажува саморегулаторните, корегулаторните и законските регулаторни уредувања што се надополнуваат, како и критериумите што може да се користат за утврдување на обемот на компаниите што се покриени со законска регулатива.

19. Понатаму, Насоките ја идентификуваат медиумската и информациската писменост, како и почитувањето на културниот диверзитет, како заедничка одговорност на сите чинители вклучени во управувањето со дигиталните платформи.
20. Конечно, тие ги опишуваат областите каде што дигиталните платформи треба да имаат воспоставено системи и процеси за проценка на ризик; да ја уредуваат содржината врз основа на меѓународните стандарди за човекови права и почитувањето на културолошкиот диверзитет онака како што е утврдено од Конвенцијата на УНЕСКО 2005; да ги еманципираат корисниците преку медиумска и информациска писменост; и да бидат одговорни преку механизми за известување и правна заштита со цел заштита на слободата на изразување, пристапот до информации и другите човекови права.
21. Важно е да се потенцира дека различните области што ги покриваат овие Насоки, (како што е идентификувано во ставовите 17-21 погоре), мора да се разгледуваат како целина. Чувањето на слободата на изразување и пристапот до информации и различната културолошка содржина бара да се земат предвид сите претходно опишани елементи.

Поволна средина

22. Сите чинители ја делат одговорноста за одржување поволна средина за слобода на изразување, пристап до информации и други човекови права, истовремено овозможувајќи отворена, безбедна и сигурна средина за корисниците на дигиталните платформи, но и оние што не се корисници.¹⁷
23. Создавањето таква средина не е само прашање на просто креирање. Тоа е потфат што повикува на вклученост на општеството како целина и затоа се потребни решенија што ќе го вклучуваат целото општество. Сите релевантни чинители во секој систем на управување треба да преземат дејство за да овозможат уживање на правото на слобода на изразување на ранливите и маргинализираните групи, жените и девојчињата, домородните заедници, како и на новинарите, уметниците, бранителите на човекови права и бранителите на животната средина, на пример. Сите членови на општеството имаат улога во тоа да го направат интернетот безбеден, да се соочат со насилните или заканувачки однесувања, да ги почитуваат правата на другите во онлајн размените, да ја почитуваат разновидноста на културолошката содржина и да бидат свесни за вродените предрасуди во општествата.
24. Децата имаат посебен статус, имајќи ја предвид нивната посебна фаза на развој, ограничениот или недостигот на политички глас и фактот дека негативните искуства во детството може да резултираат со доживотни,

17. Зборовите „сигурно“ и „сигурност“ во овие насоки се замислени како услови во кои поединците може да веруваат дека нивните човекови права, вклучително и правото на слободно изразување и пристап до информации, се заштитени.

па и трансгенерациски последици¹⁸. Според тоа, заштитата на слободата на изразување и пристапот до информации се однесува на сите, па така поединците, владите и дигиталните платформи да ја препознаат нивната посебна одговорност кон децата¹⁹ во системите на управување. Секој чинител треба да се држи до високи етички и професионални стандарди кога станува збор за ангажманот на децата во дигиталната средина, вклучувајќи ги тука и заштитата и унапредувањето на слободата на изразување на децата и нивниот пристап до информации.

- 25.** Сите чинители вклучени во управувањето со дигитални платформи треба да негуваат и, кога е тоа возможно, да најдат одговори низ соработка, со вклучување на организациите од граѓанското општество, мрежите на новинари и истражувачите, со цел да стекнат поголемо знаење за содржината, којашто може да биде ограничена според меѓународните закони за човекови права и стандардите, како и одговори за заштита и поддршка на жените и девојчињата, ранливите и маргинализираните групи, новинари, уметници, бранители на човекови права, домородни заедници и бранители на животната средина.

Должноста на државите да ги почитуваат, да ги штитат и да ги исполнуваат човековите права

- 26.** Државите треба да ги почитуваат и да ги унапредуваат човековите права, вклучително и правото на слобода на изразување и правото на пристап до информации. Ограничувања на слободата на изразување може да се дозволат само под условите наведени во член 19 став 3 и член 20 од ICCPR. Државите имаат позитивна обврска да ги штитат човековите права наспроти неоправданите мешања на приватните чинители, вклучително и дигиталните платформи, бидејќи имаат одговорност да создадат регулаторна средина што ќе го олесни почитувањето на платформите за човековите права и да понудат насоки за дигиталните платформи во однос на нивните обврски.
- 27.** Покрај тоа, државите имаат обврска да бидат целосно транспарентни и одговорни во однос на условите што ги поставуваат на дигиталните платформи, со што се обезбедува правна сигурност и правна предвидливост, што се суштински предуслови за владеењето на правото.
- 28.** Државите особено треба да се залагаат за:

18. Да го земат предвид „Општиот коментар бр. 16 (2013) за обврските на државата во однос на влијанието на бизнис-секторот врз правата на децата“ став 4, од Комитетот за права на децата на ОН (2013). Видете го и „Општиот коментар бр. 25 (2021) за правата на децата во однос на дигиталната средина. <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-25-2021-childrens-rights-relation>.

19. За најголем дел од целите, деца обично се сметаат лицата на возраст до 18 години.

- а) Унапредување на универзален и значаен пристап до интернет и гарантирање неутралност на мрежата.²⁰
- б) Осигурување дека сите деца имаат еднаков и ефективен пристап до дигиталната средина на начин што ќе има значење и преземање на сите мерки што се потребни за да се надмине дигитално исклучување.²¹
- в) Насочување на ресурсите и забрзување на напорите за затворање на дигиталниот јаз, исполнување на податочните јазови, отстранување на други бариери со кои се соочуваат ранливите и маргинализираните групи и исполнување на правата на жените и девојчињата за пристап до информации.
- г) Зацврстување на граѓанскиот простор и промовирање слободни, независни и плуралистички медиуми и поддршка на независни истражувања во однос на онлајн говорот, уредувањето на содржината и одговорност на платформата.
- д) Гарантирање силна заштита за новинарите (вклучително и новинарките), бранителите на човековите права и укажувачите и разгледување транспарентни механизми за саморегулација на медиумите што ќе ги промовираат и ќе ги штитат највисоките стандарди на професионалност.
- ѓ) Гарантирање силна заштита за уметниците, препознавајќи ја важноста на нивната работа за обновување на културната продукција и унапредување на културолошката разновидност, имајќи предвид дека тие се во суштината на културолошкото миље на општеството.
- е) Гарантирање на правата на корисниците на дигиталните платформи за слобода на изразување, пристап до информации, еднаквост и недискриминација, како и заштита на правата на корисниците на приватност, заштита на податоци, здружување и учество на јавноста.
- ж) Донесување закони засновани врз меѓународните стандарди за човекови права и овозможување на нивно ефективно спроведување за забрана, истражување и гонење на онлајн родово насилство.²²
- з) Осигурување дека сите рестрикции наметнати на платформите постојано го почитуваат високиот праг за ограничувања на слободата на изразување,

20. Во „Заедничката декларација за слобода на изразување и интернетот“ посебните меѓународни мандати за слободата на изразување укажува: „Давање ефект на правото на слобода на изразување наметнува обврска кон државите да го унапредуваат универзалниот пристап до интернетот“, усвоена на 1 јуни 2011 година, став 6(1). http://www.law-democracy.org/wp-content/uploads/2010/07/11_06.Joint-Declaration.Internet.pdf.

21. Видете го и „Општиот коментар бр. 25 (2021) за правата на децата во однос на дигиталната средина“. <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-25-2021-childrens-rights-relation>.

22. Видете „A/76/258: Родовата правда и слобода на изразување - Извештај на специјалниот известувач за унапредување и заштита на слободата на мислење и изразување“. „Сите правни мерки за ограничување на родовиот говор на омраза или родовите дезинформации треба да го почитуваат триделниот тест на законитост, неопходност и пропорционалност и легитимните цели, како што е наведено во член 19 став 3 од Пактот. Криминализацијата треба да се избегнува освен во најистакнати случаи на залагање што претставува поттикнување“. <https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/a76258-gender-jus-tice-and-freedom-expression-report-special-rapporteur>.

заснован врз примената на член 19 став 3 и член 20 од ICCPR, почитувајќи ги притоа условите на законитост, легитимна цел и пропорционалност.

- s) Обесхрабрување на јавните службеници, вклучително и со мерки, да споделуваат дезинформации, вклучувајќи и родови дезинформации,²³ погрешни информации и заплашување или закани кон медиумите. Понатаму, да се забранат изразувања што се однесуваат на застапување национална, родова, расна или верска омраза, што претставува поттикнување дискриминација, непријателство или насилство, што е забрането според меѓународните закони за човекови права, во согласност со Стратегијата и Акцискиот план на ОН за говор на омраза.
- и) Транспарентност и обелоденување информации за типот, бројот и правната основа на барањата што се доставуваат до дигиталните платформи за отстранување, тргање и блокирање на содржина. Државите треба да се во состојба да покажат конзистентност со член 19, став 3 и член 20 од ICCPR.
- ј) Унапредување на медиумската и информациската писменост за подобрување на позитивниот ангажман на платформите и развивање вештини за онлајн безбедност, вклучително и на дигиталниот простор, со цел еманципирање на корисниците, особено ранливите и маргинализираните групи. Ова треба да вклучува и подобрување на знаењето за правата на слобода на изразување, приватност, еднаквост, пристап до правда и знаење за средствата, како што се поплаки и правна заштита, како и упатување до експертизата на стручњациите за медиумска и информациска писменост, библиотеки, академици, организации од граѓанското општество и пристап до информациски институции.
- к) Овозможување регулаторните власти што се занимаваат со управување на содржината на дигиталните платформи, без оглед на темата, да се структурирани како независни, заштитени од политички и економски интереси и постоење на надворешни системи за ревизија (види ги ставовите 68-73 од овие Насоки). Таквите системи за ревизија може да вклучуваат правен и судски надзор, како и да им бидат поставени услови за транспарентност и консултација со различните чинители и креирање годишни извештаи, но и да бидат предмет на повремени надворешни ревизии. Ова, исто така, ќе вклучува и поставување јасни правила за компетентност и овластувања на судската гранка.
- л) Обезбедување на регулаторните власти доволно ресурси и капацитет за носење процени во согласност со целите на овие Насоки.
- љ) Согледување дека сите системи за управување треба да се потпрат на експертизата на стручњациите за човекови права, академици и организации од граѓанското општество, како и препознаените добри практики од други системи на управување.

23. Idem, став 21: „Родовите дезинформации се во подем. Иако тоа е поддел од родовото насилство, има некои посебни карактеристики, користи 'лажни или погрешни родови и полови наративи против жените, често со одреден степен на координација, насочени кон тоа да ги отргнат жените од учество во јавната сфера. Тоа комбинира три карактеристики на онлајн погрешните информации: неточност, штетна намера и координација “.

- м) Поттикнување меѓународна соработка, вклучително и триаголна соработка и соработка меѓу земјите во развој (земјите од глобалниот југ), меѓу регулаторните власти и судските чинители, промовирање размена на добри практики и знаења.

29. Државите треба да се воздржат од:

- а) Наметнување мерки што спречуваат или попречуваат општ пристап до ширење информации, онлајн или офлајн, вклучително и исклучување на интернетот.
- б) Наметнување општа обврска за надзор или општа обврска за дигиталните платформи да преземат проактивни мерки во однос на содржината што се смета за незаконска во одредено законодавство или до содржина што треба да биде ограничена според меѓународните закони и стандарди за човекови права. Дигиталните платформи не треба да бидат одговорни кога дејствуваат со добра верба и сериозно внимание, вршат доброволни истраги или преземаат други мерки насочени кон детектирање, идентификување и отстранување или оневозможување пристап до содржина што е забранета според член 20 од ICCPR или што е ограничена во однос на член 19 став 3 од ICCPR.
- в) Наметнувањето кривични казни на персоналот на дигиталните платформи за наводно или потенцијално кршење на прописите во однос на нивната работа на уредување на содржината.

Одговорност на дигиталните платформи за почитување на човековите права

30. Дигиталните платформи треба да почитуваат пет главни начела:

- а) Платформите треба да извршат длабинска анализа на човековите права, да го проценат влијанието на човековите права, вклучително и родовите и културолошки димензии, процена на ризиците и утврдување на мерките за справување.
- б) Платформите се придржуваат до меѓународните стандарди за човекови права, вклучително и во дизајнот на платформите, модерирање на содржината и управување со содржината. Платформите треба да ги следат релевантните меѓународни стандарди за човекови права, вклучително и Водечките начела на ОН за деловни и човекови права. Дизајнот треба да обезбеди недискриминација и еднаков третман и спречување штета; политиките и практиките за модерирање и уредување на содржината треба да бидат конзистентни со стандардите за човекови права, без разлика дали тие практики се спроведуваат преку автоматски или човекови средства, со познавање на локалните јазици и лингвистичката содржина, како и почитување на културолошките разлики и соодветна заштита и поддршка за човечките модератори.
- в) Платформите се транспарентни и отворени за тоа како работат, со разбирливи политики што можат да се проверат, како и метрика

дизајнирана за повеќе чинители за проценка на работата. Ова вклучува транспарентност во однос на алатките, системите и процесите што се користат за модерирање и уредување на содржината на нивните платформи, вклучително и во однос на одлуките на алгоритмите и резултатите што тие ги произведуваат.

- г) Платформите ги прават информациите достапни за корисниците да ги разберат различните производи, услуги и алатки што им се нудат и како да носат информирани одлуки за содржината што ја споделуваат и ја конзумираат. Платформите им нудат информации на корисниците и им овозможуваат дејства на нивните сопствени јазици и ги земаат предвид возраста и попреченоста на корисниците.
  - д) Платформите се одговорни пред релевантните чинители, вклучително и корисниците, јавноста и чинителите во системите за управување, во спроведувањето на нивните услови за давање услуги и политики за содржина. Тие им даваат на корисниците способност да бараат соодветна и навремена правна заштита наспроти одлуките поврзани со содржината, вклучително и корисниците чија содржина е тргната или уредена и корисниците што доставиле поплака за содржина.
31. Платформите треба да ги применуваат овие начела во секое законодавство каде што работат, обезбедувајќи ги потребните ресурси и капацитети за навремено и ефективно опслужување на корисниците.
32. Да ги следат овие начела, затоа што има специфични области во кои дигиталните платформи имаат одговорност да пријавуваат или да дејствуваат пред чинителите во системот за управување, во согласност со меѓународните стандарди за човекови права. Овие области се опишани во ставовите 85-129 од овие Насоки.

Улогата на меѓувладините организации

33. Меѓувладините организации, во согласност со нивните соодветни мандати, треба да ги поддржуваат релевантните засегнати страни во гарантирањето дека спроведувањето на овие Насоки е целосно усогласено со меѓународните закони и стандарди за човекови права. Оваа поддршка треба да вклучува нудење техничка помош, надзор и известување за прекршување на човековите права, развој на релевантни стандарди, олеснување на дијалогот меѓу различни чинители и негување мрежи.
34. Меѓувладините организации и националните регулаторни агенции може да создадат модалитети за ангажман за натамошен развој и споделување добри практики. Таквиот ангажман може да вклучува споделување на нови увиди и регулаторни трендови и поддршка или давање предлози до националните регулатори за подобрување на институционалните стандарди и методи за чување на слободата на изразување и пристапот до информации. Таквите модалитети треба да функционираат во насока на намалување на ризиците од интернет-фрагментација, како и

давање алатки што овозможуваат претходна процена на влијанијата на регулативата врз функционирањето на интернетот како целина.

Улогата на граѓанското општество и другите чинители

35. Секој чинител вклучен во сервисите на дигиталната платформа како корисник, креатор на политики, чувар или друго средство, има суштинска улога во поддржувањето на слободата на изразување, пристапот до информации и другите човекови права. Според тоа, процесот на развој, спроведување и процена на прописите што влијаат врз содржината на дигиталните платформи треба да вклучува повеќе чинители. Во надзорот треба да биде вклучена широка група чинители, вклучително и оние што претставуваат ранливи и маргинализирани групи, како и новинари, уметници, бранители на човекови права и бранители на животната средина.
36. Граѓанското општество игра клучна улога во разбирањето на природата и спротивставувањето на штетна содржина и штетно однесување онлајн, особено тоа што е насочено кон сите ранливи и маргинализирани групи, жени и девојки, новинари, уметници, бранители на човекови права и бранители на животната средина. Граѓанското општество игра значајна улога во надзорот и пријавувањето на владините закони, политики и регулаторните дејства што влијаат врз човековите права. Тие се клучот во надминувањето на јазот меѓу управувањето со дигиталните екосистеми и луѓето.
37. Независните истражувачи имаат улога во идентификувањето на шемите на злонамерно однесување и како може да се решат причините за тоа; истражувачите, исто така, треба да можат да понудат независен надзор врз тоа како работи системот за управување. Независните институции и истражувачи може да ја поддржат длабинската анализа на човековите права, вклучително и родовата процена, ревизиите, истрагите и другите видови извештаи за практиките и активностите на платформите. Истражувачите треба да можат да прибираат и да анализираат податоци врз основа на род и други релевантни зависни фактори (како раса, етничка припадност, возраст, социоекономски статус, попреченост итн.). Ова помага да се идентификуваат разликите, предрасудите и различните влијанија на дигиталните платформи врз различни ранливи и маргинализирани групи.
38. Медиумите, организациите за проверка на факти и професионалците во овие институции се важни чинители и имаат улога во унапредувањето на уживањето на слободата на изразување, пристапот до информации и другите човекови права додека ја вршат својата надзорна функција. Затоа, неопходно е да се вклучат медиумите и нивните професионалци во регулаторниот процес, со што ќе се препознае нивната улога како активни учесници што позитивно придонесуваат за дигиталниот информациски екосистем. Конструктивен однос меѓу дигиталните

платформи и веродостојните извори на вести ќе ја подобри улогата на дигиталните платформи во давањето информации од јавен интерес.

39. Едукаторите и негувателите имаат клучна улога во помагањето на младите луѓе и учениците од сите возрасти да ја разберат пошироката дигитална средина, вклучително и како да бараат и да ги разберат сигурните информации и како да комуницираат со други онлајн со почит. Исто така, има и улога во нудењето доживотно учење со брзите промени на технологијата.
40. Инженерите, научниците за податоци и техничката заедница вклучени во градењето платформи за услуги и производи имаат улога во разбирањето на човековите права, ризиците и етичкото влијание што го имаат производите и услугите што тие ги креираат и ги развиваат.²⁴
41. Сите овие чинители треба да имаат активна улога во консултациите за развој и функционирање на системот за управување. Треба да се негуваат соработката и дијалогот меѓу засегнатите страни. Конструктивните дискусии треба да се случуваат за да се разменуваат идеи, знаење и перспективи. Основањето работни групи, работни задачи или советодавни комитети нуди можности за активно учество во обликувањето на регулаторните предлози.

---

24. Видете го извештајот на ОНЧР за односот меѓу поставувањето технички стандарди и човекови права, A/HRC/53/42.

Систем на управување

42. Екосистемот на дигиталното управување се состои од спектар на различни чинители, тела и регулаторни договори низ целиот свет. Иако одредени постојни системи на управување, како што е во случајот на избори или заштита на податоци треба да се толкуваат и да се разгледуваат во согласност со промените и предизвиците што ги носи дигиталната ера, се создаваат и нови системи за управување во различни контексти за директно регулирање на дигиталните платформи. Во секој случај, овие регулаторни механизми може да имаат длабоки импликации за слободата на изразување и пристапот до информации и различна културолошка содржина онлајн.
43. Овие Насоки ги подвлекуваат сеопфатните начела што може да се применат, како релевантни, во различни процеси што се однесуваат на управувањето со содржината на дигиталните платформи, без оглед на формата или областа. Тие укажуваат дека сеопфатниот систем за управување може да има ефективно влијание врз различните комплементарни регулаторни уредувања за решавање на предизвиците со кои се соочуваат различни чинители во дигиталниот екосистем.
44. Овие Насоки повикуваат пристапот за управување со дигитални платформи да вклучи повеќе чинители. Таквиот пристап може да вклучи аспекти како што се: идентификување на сите релевантни чинители (вклучително и платформите што се во нивниот делокруг), поттикнување инклузивно учество, обезбедување урамнотежено застапување, обезбедување транспарентност и отчетност, поттикнување процеси на носење одлуки и дијалог преку соработка. Олеснување на процесите што се повторуваат, координација на спроведените напори меѓу чинителите и спроведување повремена евалуации и ревизии.

45. Во зависност од контекстот, механизмите за отчетност и сообразност за управувањето со дигитални платформи може да вклучуваат комплементарност и конвергентност во различни регулаторни уредувања, како што се:
- a) Саморегулаторни структури и механизми каде што правилата може да бидат следени и спроведувани од недржавни чинители, како што се тела од индустријата или совети за социјални медиуми.
  - b) Корегулаторни структури и механизми каде што во одредени случаи, на кодексите на однесување може да им биде дадена правна сила, а потоа да служат како прописи.
  - в) Правно-регулаторни рамки во кои еден или повеќе независни регулатори ги носат конечните одлуки за поставување правила на платформите.
46. Препознавајќи ја сложеноста на оваа средина, овие Насоки се креирани за примена во широк спектар форми на управување. Важно е да се забележи дека во одредени области може да се потребни правни регулаторни рамки за да се решат областите што не се соодветни за саморегулаторни и корегулаторни механизми. Таквите рамки мора секогаш да ја обезбедуваат независноста на официјалните регулаторни тела и, во согласност со целта на Насоките, треба секогаш да ги штитат човековите права.

Начела на системите за управување

47. Прво, **транспарентноста** треба да биде заедничко сеопфатно начело. Во сите системи на управување, од дигиталните платформи се очекува да бидат транспарентни во однос на условите, системите и процесите што ги користат за да ја модерираат и да ја уредуваат содржината на нивните платформи, како и во поглед на длабинската анализа на човековите права во согласност со одредбите на овие Насоки и водечките принципи за деловни и човекови права на ОН. Тие треба да можат да објаснат на кој начин нивните системи и процеси ги исполнуваат условите за користење и нивното ефективно спроведување, односно дали се тие во согласност со меѓународните стандарди за човекови права.
48. Системите за управување и надворешните процедури на платформите, исто така, треба да бидат транспарентни. Сите надворешни регулаторни дејства треба да бидат предлагани отворено и за нив да има широка дебата и тие конечно да бидат извршени под надзор на јавноста, со отворено и јасно разграничување на надлежноста и одговорноста за одлуките.
49. Второ, вообичаено регулаторно начело е дека **контролата и рамнотежата** меѓу различните интереси треба формално да се институционализира. Системите за управување треба секогаш да имаат пристап до повеќе чинители во сите форми на управување и нивни комбинации. Ова значи

дека треба да се обезбеди широко и инклузивно учество меѓу сите чинители што може најдобро да ги застапуваат различните интереси и вредности, вклучително и различните родови и интерсекциски перспективи. Учесството на повеќе засегнати страни треба да биде значително во поглед на застапувањето, но и во создавањето, примената, надзорот и ревизијата на процесите за управување (правила, начела и политики). Кампањите за подигнување на јавната свест, таргетираниот досег, почитувањето на културната разновидност и употребата на инклузивен јазик и формати во процесите на управување може да го олеснат ефективното учество.

50. Трето, процесите за управување треба да бидат **отворени и достапни** за сите чинители, особено групите што се под влијание на предложената структура или типот на регулирање. Јавните консултации, отворени дискусии и онлајн платформи треба да се користат за да понудат можности за јавноста да го каже своето мислење и да ја даде својата повратна реакција. Загриженоста на ранливите и маргинализираните групи, како и жените и девојчињата, треба да биде соодветно застапена во процесите на носење одлуки.
51. Системот на управување треба да овозможи дигиталните платформи активно да соработуваат со децата, да ја штитат нивната слобода на изразување и другите права, да применуваат соодветни заштитни мерки и да даваат должно внимание на нивните ставови при развојот на производи и услуги.
52. Системите за управување, исто така, треба да го промовираат дијалогот со медиумите, вклучително и преку инвестиции во независни новински медиуми и да ги поддржат медиумските екосистеми со тоа што ќе ги направат податоците достапни и ќе им дадат потпорни дејства за да ја поттикнат медиумската одржливост, разновидност и плурализам.
53. Четврто, вклучувањето на **разни експерти** треба да биде заедничка карактеристика на сите регулаторни договори. Системот за управување бара чинителите да го имаат неопходниот капацитет стекнат преку обуки и регулаторни инструменти за да ги разберат рамките за човековите права и да го земат предвид технолошкиот развој. Тие треба да имаат капацитет и техничко знаење за да носат информирани одлуки и да ги применуваат овие Насоки. Секој систем за управување треба да биде поттикнат да ги пренесува пред јавноста, но и да ги проценува ризиците и можностите што се поврзуваат со новите технологии.
54. Чинителите во системите за управување треба да споделуваат регулаторна експертиза и знаење во различни јурисдикции. Националните, регионалните и глобалните системи треба да соработуваат и да споделуваат практики со цел да ја постигнат целта за штитење на слободата на изразување, пристап до информации и други човекови права, додека истовремено се занимаваат со содржината што може со дозвола да биде ограничена, според меѓународните закони и стандарди за човекови права.

55. Петто, системите за управување треба да овозможат ангажирање на дигиталните платформи во **заштитата и унапредувањето на културна разновидност и разновидност на културолошкото изразување** во создавањето, производството, дистрибуцијата, ширењето, пристапот и уживањето во културните производи и услуги онлајн, вклучително и преку нивна можност за правично откривање и застапување.

Отчетност и сообразност

56. Регулаторните договори треба да бидат ефективни и одржливи, да ги земаат предвид достапните локални ресурси и главните приоритети за кои е потребно внимание (на пример, да ги решаваат примарно прашањата во однос на изборите, јавното здравје, рекламирањето или заштитата на податоците итн.). За сите форми на регулирање е потребен независен надзор. Процесот за развивање прописи треба да биде отворен, транспарентен и да се заснова врз докази.
57. Дигиталните платформи за кои се смета дека не се усогласени со сопствените политики или дека не ги исполнуваат своите должности за заштита на слободата на изразување и пристапот до информации додека се занимаваат со содржина што би можела дозволено да биде ограничена според меѓународните закони и стандарди за човекови права, во согласност со петте начела опишани во ставовите 85-129, треба да бидат одговорни пред релевантните тела во системот за управување и да подлежат на пропорционални мерки за спроведување со потребните процедурални заштитни мерки.
58. **Системите за саморегулација** може да бидат комплементарни и да се поклопуваат со други форми на регулација. Тие треба да вклучуваат и независни повремени ревизии што ќе ја проценуваат сообразноста на дигиталните платформи со саморегулаторни кодекси, политики или норми. Таквите ревизии не треба да бидат директно финансирани од индустријата или од поединечните дигитални платформи, иако надоместоците во тие тела може да помогнат за покривање на трошоците за таквото спроведување. Ревизиите не треба да бидат спроведувани од лице или тело што може да има или се чини дека има конфликт на интереси. Условите и резултатите од ревизиите треба да бидат достапни за јавно разгледување и коментар.
59. **Корегулаторните структури** треба да обезбедат правна рамка што ќе овозможи средина за слобода на изразување, пристап до информации и други човекови права. Во корегулирањето, регулаторната улога треба да биде поделена меѓу индустријата и другите чинители и владини или официјални независни регулаторни власти или тела. Улогата на релевантните јавни органи вклучува признавање на корегулаторната шема, ревизијата на процесите и финансирањето на шемата (преку надоместоци на платформите). Корегулирањето, исто така, треба да даде можност за казни воведени од државата, како што се парични казни во случај договорените цели да не се исполнети.

- 60. Законското регулирање** на дигиталните платформи со кое се решаваат прашањата што може да влијаат врз слободата на изразување треба да се земе предвид само ако постои независност во носењето одлуки на регулаторните тела вклучени во неговото спроведување. Таквото регулирање треба да се фокусира на системите и процесите за модерирање и уредување на содржината, а не за одредување на законитоста на одредена содржина и мора да има основа во законот (односно да биде доволно утврдено), да има законита цел според член 19 став 3 од ICCPR и да биде неопходно и сразмерно.
- 61.** Пристапот со повеќе чинители во законското регулирање треба да се прикаже во договор со кој:
- a) Релевантните државни тела, вклучително и официјалните независни власти, поставуваат законска цел на регулирањето преку партиципативен и инклузивен законски процес.
  - б) Дигиталните платформи јавно одговараат пред официјалните регулаторни тела.
  - в) Организациите од граѓанските општества, уметниците, независните истражувачи и други релевантни институции нудат свој придонес кон креирањето правила, придонесуваат кон надзорот и ги постигнуваат потребните контроли и проверки преку институционална вклученост и надзор.
- 62.** Сите специфични одлуки во однос на законитоста на одредени делови од содржината треба да следат соодветни процеси и да бидат отворени за разгледување од страна на независно и објективно правосудно тело.
- 63.** Во сите случаи, процената во однос на содржината треба да следи троделен тест за законските ограничувања на слободата на изразување, како што е наведено во член 19 став 3 од ICCPR²⁵ и забраната за заговарање омраза што претставува поттикнување дискриминација, непријателство или насилство, како што е наведено во член 20 став 2 од ICCPR, вклучително и по потреба тест на прагот од шест точки за утврдување на таквата содржина наведена во Акцискиот план од Рабат.²⁶
- 64.** Секоја законска регулаторна интервенција треба да биде заснована врз докази, сразмерна и да вклучува процедурална заштита, преку обезбедување пристап до платформата за сите факти и ставови, по што ќе се донесе одлука. Овој процес треба да вклучува групи со повеќе чинители, да зема предвид поширок став за одржливоста, ефективността и влијанието на интервенцијата. Повикот за процес заснован врз докази не може да биде оправдување за одложување на потребните регулаторни дејства за заштита на човековите права.

---

25. УНЕСКО 2021. „Законските ограничувања на слободата на изразување: триделниот тест“. <https://www.youtube.com/watch?v=Wg8fVtHPDag>.

26. УНЕСКО 2021. „Акцискиот план од Рабат за забрана за заговарање за омраза“. <https://www.unesco.org/archives/multimedia/document-5554-eng-3>.

65. Сите релевантни чинители, вклучително и платформите, треба да имаат можност за застапување и/или да се жалат на одлуката за непочитување. Регулаторниот систем треба да може да ги објави и да се консултира за мерките за спроведување и да следи соодветни процеси пред да посочи одредена платформа да спроведе специфични мерки.

Утврдување на дигиталните платформи во рамките на регулативата

66. Кога се утврдуваат дигитални платформи што треба да бидат во рамките на законска регулатива, регулаторните органи треба да ги идентификуваат оние платформи што имаат релевантно присуство, големина и удел на пазарот во одредена јурисдикција. Тие треба да се одредат преку независна процена на ризикот што тие го претставуваат врз човековите права, вклучително и ранливите и маргинализираните групи, како и врз демократските институции.²⁷ Утврдувањето на обемот треба да го заштити правото на приватност и да не резултира со ослабување на заштитата за енкрипција или други технологии за заштита на приватноста.
67. Прикажувајќи ја регионалната и јурисдикциската реалност, следниве критериуми треба да се земат предвид кога се идентификуваат компаниите:
- a) **Големина и досег**, со фокус на платформите што најверојатно ќе имаат влијание врз значителен дел од населението и/или врз ранливите и маргинализираните групи.
  - b) **Удел на пазарот**, со што се препознава значителното влијание на доминантните платформи врз целиот информациски екосистем. Со примената на овие насоки треба да се избегне казнување на стартапи и нови учесници, но истовремено и да се овозможи дигиталните платформи со најголемо влијание да бидат покриени на сразмерен начин. Иако од сите платформи се очекува да ги следат општите начела, одредени обврски за известување во рамките на ставовите 85-129 од овие Насоки може главно да се применуваат врз поголемите платформи што имаат поголем капацитет да ги почитуваат.
  - в) **Функционалност и карактеристики**, со свесност за релевантните разлики што ги имаат различните услуги во поглед на видливоста, влијанието и насоченоста на содржината. Ризикот може да биде одреден со корисничката база на податоци на платформата, формите на сопствеништво, бизнис-моделот, функционалност и карактеристики,

27. Може да се создаде дополнителен водич за идентификување на системските ризици на платформите како придружен документ за користењето на овие Насоки.

како што е објавувањето во реално време, потенцијалот за виралност, обемот, брзината на дистрибуција, веродостојноста и опсегот во кои содржината може да се објави без процеси за модерирање на содржината.²⁸

Карактеристики на независните регулаторни тела

68. Во законското регулирање, официјалните регулаторни тела, иако се дел од извршниот државен апарат, треба да бидат целосно независни од владата и да бидат главно одговорни пред законодавството во однос на исполнувањето на нивните мандати.²⁹ Ова се однесува на постојните регулаторните тела што имаат легитимен интерес за содржината на платформите (како изборни управни тела, тела за рекламирање, тела за заштита на децата, комисији за приватност и податоци, тела за конкуренција, итн.), како и сите нови назначени или координирачки регулаторни тела што може да бидат формирани.
69. Во однос на сите законски тела што се занимаваат со регулирање на платформите, посебно или заеднички, треба да се врши периодична ревизија³⁰ од страна на независно тело што директно одговара пред законодавството. Законските интервенции треба да бидат подложни на ревизија во судовите, ако се верува дека телата ги надминале нивните овластувања, дејствувале неразумно или субјективно или на несоодветен начин.
70. Официјалните регулаторни тела треба да бидат независни и слободни од економски, политички или други притисоци. Нивните овластувања и мандат треба да бидат утврдени со закон. Тие, исто така, треба да ги почитуваат меѓународните човекови права и да промовираат стандарди за родова еднаквост.

28. „Регулативите засновани на ризик всушност се засновани врз процената на ризиците што се релевантни за нивниот мандат од страна на носителот на правилата/стандардите и соодветното ниво на интервенција што е потребно во согласност со степенот на ризик. Ако чинителот врши дејност со низок ризик, прописот ќе биде во согласност со тоа, поедноставен и ќе се предвидуваат пониски барања за сообразност“. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Pathways_to_the_Regulation_of_Crypto_Assets_2023.pdf.

29. Светска банка наведе дека клучните карактеристики на моделот на независен регулатор е независноста при носење одлуки. Водечкиот документ за регулирање на емитувањето побаран од УНЕСКО (Саломон, Ив. *Guidelines for broadcasting regulation (Насоки за регулирање на емитувањето)* 2006) исто така, истакна дека „независно тело (односно она што има овластувања и одговорности наведени во инструмент од јавното право и е овластено да управува со своите ресурси и чии членови се именуваат на независен начин и се заштитени со закон од неоправдано разрешување) е во подобра позиција за непристрасно дејствување во јавниот интерес и избегнување несоодветно влијание од политичките или индустриски интереси“. За целосно упатување, видете ги додаточите на овие Насоки.

30. Ревизијата, исто така, треба да стави посебен акцент на тоа како одлуките од регулаторниот систем може да влијаат врз уживањето на човековите права.

- 71.** Официјалните регулаторни институции мора да имаат доволно средства и експертиза за да можат ефективно да ги вршат своите обврски. Ресурсите од каде што доаѓаат средствата, исто така, мора да бидат јасни, транспарентни и достапни за сите и да не подлежат на владиното право на избор.
- 72.** Раководните функционери или членови на службените регулаторни институции што се занимаваат со прашањето за содржината на платформите треба:
- а) да бидат именувани преку партиципативен, транспарентен, недискриминачки и независен процес заснован врз заслуги.
  - б) да одговараат пред независно тело (кое може да биде законодавно, судско, надворешен совет или независен одбор/одбори).
  - в) да вклучува релевантна експертиза во меѓународните закони за човекови права и дигиталниот екосистем.
  - г) да испорачува годишен јавен извештај до независно тело, идеално законодавната власт и да одговара пред неа, вклучително и преку информирање на телото за нивното мислење.
  - д) да ги обелоденува сите можни конфликти на интереси и да пријавува подароци.
  - ѓ) откако ќе го заврши мандатот, одреден период да не биде ангажиран или да дава платени услуги на оние што биле подложни на нивно регулирање, со цел да се избегне ризикот познат како „ротирачки врати“.
- 73.** Официјалните регулаторни тела треба да можат да побараат од дигиталните платформи повремени извештаи за примената на нивните услови за користење и да спроведуваат извршни дејства врз дигиталните платформи за кои ќе се смета дека не работат според нивните сопствени политики или дека не ги исполнуваат своите обврски во однос на заштитата на слободата на изразување и пристапот до информации и различна културолошка содржина. Тие треба да можат да воспостават процес за поплаки и да издаваат јавни препораки, кои може да бидат обврзувачки или необврзувачки, и да имаат способност да издаваат транспарентни и соодветни директиви на платформите за промовирање и почитување на човековите права, врз основа на меѓународните стандарди за човекови права.

- 74.** Медиумската и информациска писменост покрива широк спектар на вештини што им дозволуваат на корисниците да размислуваат критички за информациите со кои се среќаваат онлајн. Со медиумската и информациска писменост треба да се постапува преку системот за управување за да се осигури дека сите чинители, вклучително и дигиталните платформи, ефективно ја играат својата улога.
- 75.** Медиумската и информациската писменост најефективно ќе се постигнат кога чинителите во системот за управување имаат заедничка визија и работат заеднички за да ја постигнат таа визија преку споделување знаење и ресурси. Програмите за медиумска и информациска писменост треба да одговараат на достапноста на постојните и новите медиумски и информациски технологии со цел граѓаните да ги добијат целосните придобивки од нивната употреба за активно да учествуваат во своите општества.
- 76.** Програмите за медиумска и информациска писменост треба да стават акцент на еманципирањето на корисниците и да се осигурат дека тие ги имаат вештините и знаењето со кои ќе им овозможи критички и ефективно да остваруваат интеракција во сите форми на различните медиуми и со сите даватели на информации, вклучително и училиштата, универзитетите, истражувачките институции, библиотеците, архивите, музеите, медиумските компании, издавачите, заводите за статистика и други. Кога програмите за медиумска и информациска писменост ја потенцираат само заштитата на вештините за дигиталната безбедност, тоа може да доведе до прекумерни рестрикции наметнати врз употребата на дигиталните платформи. Сепак, тие треба да ги изберат приоритетите меѓу специфичните чекори што може да ги преземат учесниците врз основа на најдобрите практики објавени од УНЕСКО и другите меѓународни тела, за да идентификуваат содржина којашто може со дозвола да биде ограничена според меѓународните закони и стандарди за човекови права.
- 77.** Програмите за медиумска и информациска писменост треба да ја унапредуваат културната разновидност, социјалната инклузија и глобалното граѓанство и да се насочат кон намалување на „партиципативниот јаз“ меѓу лицата што се ангажирани во создавањето и критичната употреба на медиумската и информациска содржина и оние што не се. Програмите за медиумска и информациска писменост треба да промовираат родова еднаквост и еманципирање на жените, како и да нудат можности за учество на ранливите и маргинализираните групи.

31. Видете и: Медиумска и информациска писменост: Насоки за политиката и стратегијата на УНЕСКО <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000225606>.

- 78.** Владите, исто така, секогаш треба да го земат предвид унапредувањето на медиумската и информациската писменост, вклучително и вештините за онлајн безбедност, за корисниците, особено за ранливите и маргинализираните групи, како и жените и девојчињата. Ова им овозможува на корисниците што критички се ангажираат со содржината и технологиите, брзо да се движат низ новиот медиумски и информациски пејзаж обележани со дигитална трансформација, унапредување на човековите права и градење отпорност во однос на поврзаните предизвици.
- 79.** Владите треба да шират информации и да спроведуваат кампањи за подигнување на свеста во однос на правата на децата во дигиталната средина, вклучително и нивното право на слобода на изразување, фокусирајќи се особено на оние чии дејства имаат директно или индиректно влијание врз децата. Тие треба да ги олеснат образовните програми за децата, родителите и негувателите, општата јавност и креаторите на политики, за да го подобрат нивното знаење за правата на децата во однос на можностите и ризиците поврзани со дигиталните производи и услуги. Таквите програми треба да вклучуваат информации за тоа како децата може да добијат придобивки од дигиталните производи и услуги и да ја развиваат својата медиумска и информациска писменост, вклучително и дигиталните вештини.
- 80.** Платформите треба да воспостават јасна и јавна стратегија за да ги еманципираат корисниците и да промовираат поволна онлајн средина што ги штити слободата на изразување и пристапот до информации преку медиумска и информациска писменост, вклучително и образование за онлајн безбедност. На дигиталната платформа треба да има и посебен фокус на тоа како да се подобри дигиталната писменост кај сите корисници, особено ранливите и маргинализираните групи, со тоа што тимовите што се задолжени за развој на производот треба да го имаат тоа на ум.
- 81.** Дигиталните платформи треба да одвојат соодветни ресурси за подобрување на медиумската и информациската писменост на сите корисници, вклучително и дигиталната писменост за сопствените производи и услуги на платформата, како и релевантните процеси. Ова треба особено да се фокусира на подобрување на тоа како корисниците ги сфаќаат начините на кои извесна платформа ја претставува, ја уредува, ја препорачува и/или ја обележува како несоодветна содржината (исто така, поврзано со чекорите наведени во начелата 3 и 4 во продолжение) и специфичните чекори што може да ги преземат корисниците за самите да идентификуваат содржина што може да биде, со дозвола, ограничена според меѓународните закони и стандарди.
- 82.** Платформите, исто така, треба да ги обучат своите тимови за развој на производ, за медиумската и информациската писменост, вклучително и онлајн безбедност, од перспектива на еманципирање на корисник и врз основа на меѓународните стандарди и да воспостават интерни и независни механизми за надзор и евалуација.

- 83.** И владите и дигиталните платформи треба да спроведуваат програми за медиумска и информациска писменост во тесна соработка со организациите и со разни стручњаци независно од платформите, вклучително, но не ограничувајќи се на: јавни органи одговорни за медиумска и информациска писменост, академската заедница, организациите од граѓанското општество што работат со ранливи и маргинализирани групи, истражувачи, библиотекари, наставници, специјализирани едукатори, новинари, уметници и културни професионалци. За корисниците и некорисниците, како и за публиката од ранливи и маргинализирани групи треба да се преземат посебни мерки, како што е наведено во многу алатки на УНЕСКО што се достапни за медиумска и информациска писменост.
- 84.** Владите и дигиталните платформи треба да соработуваат и да се осигурат дека корисниците ги разбираат нивните права што ги имаат онлајн и офлајн, вклучително и улогата на медиумската и информациската писменост во уживањето и заштитата на човековите права на слобода на изразување и пристап до информации.

Начело 1. Платформите вршат длабинска анализа на човековите права

Заштита на човековите права и процена на ризиците

- 85.** Во сите видови регулаторни договори, дигиталните платформи треба да покажат дека системите или процесите што ги поставиле овозможуваат тековна длабинска анализа на човековите права, вклучително и процени,³² на човековите права и родовото влијание, како и мерки за намалување на ризиците.³³ Овие системи треба повремено да бидат ревидирани и ревизијата треба да биде објавена.
- 86.** Во согласност со меѓународните стандарди за човекови права, вклучително и водечките принципи за деловни и човекови права на ОН, платформите треба да вршат повремено процени на ризиците за да ги идентификуваат и да ги решат можните реални или потенцијални

32. Види „Изјава на Ирене Кан, специјален известувач за унапредување и заштита на слободата на мислење и изразување“ од 18 октомври 2021 година. Во согласност со Водечките принципи за деловни и човекови права на ОН, „компаниите за социјални медиуми треба да вршат редовни процени на влијанијата врз човековите права и родот, со цел да ги идентификуваат и намалат системските ризици што влијаат врз жените и родово неконформните лица. Тие треба да ги направат платформите безбедни и родово инклузивни и во согласност со меѓународните стандарди за човекови права, да усвојат ефективни политики и алатки за безбедност, да обезбедат значителна транспарентност, вклучително и алгоритми и да обезбедат соодветни правни лекови“.

<https://www.ohchr.org/en/statements/2022/02/statement-irene-khan-special-rapporteur-promotion-and-protection-freedom-opinion>.

33. Процените на влијанието врз човековите права треба да ги вклучуваат човековите права врз кои може да влијаат политиките на компаниите. Ова ги вклучува и човековите и политички права како што се слободата на изразување, пристапот до информации и приватноста, како и економските, социјалните и културните права, правото да се биде слободен од насилство и правото да се учествува во јавниот живот, меѓу другото.

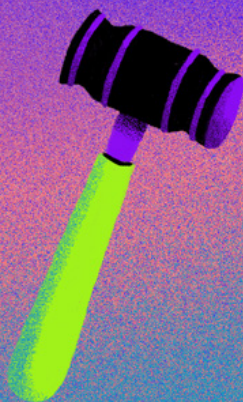
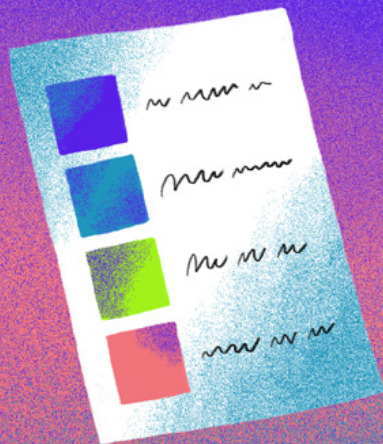
влијанија што ги имаат нивните операции врз човековите права. Кога се врши анализа на ризиците за човековите права дигиталните платформи треба да земат предвид за тоа како некој производ или услуга влијаат врз однесувањето на корисникот со цел добивање или ангажман на корисници.

- 87.** Процентата на ризиците треба да биде сидриште за носење одлуки на дигиталните платформи, давајќи информација за пристапот за дизајн и работа на нивните услуги и ублажувањата што ги применуваат за решавање на заостанатите ризици и заштитата на човековите права, недискриминација и еднаков третман. Покрај тоа, обврските за управување со ризици треба да бидат јасно наведени и поседувани на највисоко ниво, а за активностите за управување со ризици треба редовно да се известуваат носителите на одлуки на високо ниво.
- 88.** Во најмала мера, треба да се направат процени за човековите права и ризиците:
- a) Пред да се донесат значителни промени во дизајнот, значајни одлуки за политиките (вклучително и оние за системот за рекламирање, ако го има), промени во операциите или новата дејност или односи/партнерства.
  - б) Редовно, за да се заштитат правата на сите ранливи или маргинализирани групи, како и жени и девојчиња, новинари, уметници, бранители на човекови права и бранители на животната средина.³⁴
  - в) Пред изборните процеси за да се заштити нивниот интегритет.³⁵
  - г) Како реакција на вонредни состојби, кризи или конфликт или значителни промени во средината во која функционираат.³⁶
- 89.** Во текот на длабинската анализа на човековите права, платформите треба да обезбедат значителен ангажман на разни чинители за да се идентификуваат специфични ризици за ранливите или маргинализираните групи. Клучно е дигиталните платформи да бидат отворени за експертски и независни придонеси во однос на тоа како се структурирани тие процени.
- 90.** Од почетокот, платформите треба да создаваат простор за да ги слушаат, да ги ангажираат и да ги вклучат корисниците, вклучително и оние што искусиле злоупотреба или малтретирање, нивни претставници и корисници од ранливи или маргинализирани групи, како и жени и девојчиња, новинари, уметници, за да ги информираат за политиките и процесите на платформата. Тука може да се вклучат начините за идентификување и спротивставување на содржината што може, со дозвола, да биде ограничена според меѓународните закони и стандарди за човекови права, како и можностите и решенијата за справување со проценетите ризици.

34. Види ги одредбите специфични за содржината, став. 126.

35. Види ги одредбите специфични за содржината, став. 127– 37.

36. Види ги одредбите специфични за содржината, став. 138– 40.

Начело 2. Платформите се придржуваат до меѓународните стандарди за човекови права, вклучително и во дизајнот на платформите, модерирање на содржината и управување со содржината

91. Дигиталните платформи треба да овозможат овие разгледувања на човековите права да бидат интегрирани во сите фази од процесот на дизајн, како и политиките и практиките за модерирање и уредување содржини.

Процеси за дизајн

92. Дизајнот на нови производи, како и политиките за модерирање и уредување на содржините на дигиталните платформи треба да бидат конзистентни со одговорноста на корпорациите за почитување на човековите права, како што е наведено во водечките принципи за деловни и човекови права на ОН и другите воспоставени меѓународни стандарди за човекови права.
93. Дигиталните платформи треба да обезбедат недискриминирачки и еднаков третман во нивните процеси за дизајн, како и во нивните политики, практики и системи за модерирање и уредување содржини. Ова вклучува решавање и на алгоритмите со предрасуди, стереотипи и дискриминација или практиките за уредување содржини што влијаат врз жените и девојчињата, како и ранливите и маргинализираните групи,

вклучително и домородните заедници. Треба да се очекува дигиталните платформи да им овозможат на сите корисници, без разлика на нивното потекло или способности, да учествуваат целосно и да се ангажираат во нивните услуги.

Политики и практики за модерирање и уредување содржини

94. Системите за модерирање и уредување системи, вклучувајќи ги тука автоматизирани и неавтоматизирани елементи, треба да бидат сигурни и ефективни и до одредена мера соодветни на обемот на содржина што се модерира, во сите јурисдикции каде што функционира платформата. Ова вклучува и барање точност и недискриминација во методите за детекција. Модерирањето и уредувањето на содржините треба да се применува конзистентно со законите и стандардите за човекови права, особено за да не се попречи слободата на изразување и културната разновидност.
95. Одлуките за модерирање содржини низ сите региони и јазици треба на транспарентен начин да го земе предвид контекстот, широката разновидност на јазичните нијанси што влијае врз значењето, лингвистичките и културолошки особености на содржината.
96. Платформите што работат во мултијазични средини треба да се осигурат дека човечкото и автоматизираното уредување на содржината е достапно на сите големи јазици што се зборуваат во таа средина (најмалку), во обем што е сразмерен со обемот на содржината.
97. Дигиталните платформи треба да овозможат брза и одлучна акција за отстранување на познати материјали за сексуална злоупотреба на деца или прикажување во живо на терористички дејства, како знак на почитување на правата на сите поединци, вклучително и ранливи и маргинализирани групи. Платформите треба да се осигурат дека таквата содржина, што може да е од суштинско значење во истрагата и гонењето на криминалот, не е избришана, туку безбедно зачувана за да ја искористат агенциите и истражителите на соодветен начин.
98. Како што е наведено погоре, државата има обврска да го гарантира правото на слобода на изразување и да се осигури дека сите рестрикции на содржината се конзистентни со меѓународните закони и стандарди за човекови права, особено со член 19 став 3 и член 20 од ICCPR. Сепак, дигиталните платформи треба да можат да демонстрираат дека секое дејство што се презема кога се модерира и се уредува содржината, е извршено во согласност со нивните услови на користење и стандардите на заедницата и треба точно да го извести системот за управување или независниот правосуден систем кога тоа се однесува на перформансите наспроти нивните одговорности и/или планови.

- 99.** Кога се разгледуваат мерките за ограничување на содржината, платформите треба да ги земат предвид условите на легитимното ограничување на слободата на изразување, како што е наведено во член 19 став 3 од ICCPR и забраната за заговарање омраза што претставува поттикнување дискриминација, непријателство или насилство, како што е наведено во член 20 став 2 од ICCPR, вклучително и по потреба тест на прагот од шест точки за утврдување на таквата содржина наведена во Акцискиот план од Рабат.
- 100.** Откако дигиталните платформи ќе идентификуваат содржина што може, со дозвола, да биде ограничена според меѓународните закони и стандарди за човекови права, тие треба да преземат мерки, како што се: давање алтернативни сигурни информации; покажување загриженост за потеклото на содржината пред корисниците; ограничување или елиминирање на алгоритамското зголемување на таквата содржина, со должно внимание на содржината што покажува родови предрасуди или родово насилство; демонетизирање на содржината од приходот од реклами; или отстранување/тргање на содржината.³⁷

Човечко уредување на содржината

- 101.** Човечките уредувачи на содржината, без разлика дали се вработени од платформата директно или се најмени како надворешни соработници, треба да бидат соодветно обучени, да ги познаваат јазиците што се користат на платформите и да бидат запознаени со локалните лингвистички и културолошки контексти, проценети, одобрени и со психолошка подготвеност. Платформите треба да воспостават и програми за поддршка што ќе имаат доволно средства и персонал за модераторите на содржини да ја минимизираат штетата што им се нанесува поради нивната постојана изложеност на насилна или вознемирувачка содржина додека се на работното место. Бројот на човечки модератори што се вработени треба да биде соодветен на сложеноста и обемот на содржината со која се очекува тие да се справат.
- 102.** Платформите, исто така, треба да бидат јасни за тоа дали ќе имаат партнерство со даватели на услуги за модерирање на содржината, надворешни организации или експерти што ќе им помогнат да носат одлуки, особено во земји и региони каде што самата платформа нема големо локално познавање. Со тоа, платформите треба секогаш да вршат длабинска анализа и да се воздржат од откривање на партнерите во ситуации каде што постои ризик за нивната безбедност.

---

37. Применетите мерки секогаш треба да бидат сразмерни на легитимните цели што треба да ги заштитат. Отстранувањето и тргањето содржина и суспендирањето на профили или нивното блокирање треба да бидат последната опција и да се користат како крајно средство во крајни случаи.

Користење автоматизирани системи за модерирање и уредување на содржината

- 103.** Онаму каде што е соодветно, дигиталните платформи треба да побараат редовни надворешни ревизии, со обврзувачки последователни чекори, на автоматизираните и човечките алатки што се користат за модерирање на содржината, за нејзиното уредување и механизми за препораки за нивна прецизност, точност и за можни предрасуди или дискриминација во различните видови содржина, јазици, култури и контексти; тие, исто така, треба да го ревидираат својот лингвистички капацитет и постојаната употреба во јурисдикциите. Како што е наведено во став 87, тие исто така треба да бараат редовна независна процена на влијанието на нивните системи за рекламирање врз човековите права, културната разновидност и родовата еднаквост. Резултатите од тие ревизии треба да бидат објавени.³⁸
- 104.** Дигиталните платформи треба да имаат воспоставени системи и процеси за идентификување и преземање на неопходните дејства, во согласност со одредбите на овие Насоки, кога кој било аспект од дизајнот на услугите на платформата може да резултира со зголемување на содржината што може да биде, со дозвола, ограничена според меѓународните закони и стандарди за човекови права.
- 105.** Платформите, исто така, треба да обезбедат систем за уредување и препорачување, вклучително и на човечките и на автоматизираните алатки, за да не се зголемува содржината што може, со дозвола, да биде ограничена според меѓународните закони и стандарди за човекови права.
- 106.** Платформите, исто така, треба да овозможат содржината што може, со дозвола, да биде ограничена според меѓународните закони и стандарди за човекови права, да не се зголемува со автоматизирано уредување или механизми за препораки само поради јазичните ограничувања на овие механизми.
- 107.** Дигиталните платформи треба на системот за управување да ги објаснат употребата и влијанието на автоматизираните системи, вклучително и обемот до кој таквите алатки влијаат врз збирот на податоците, насоченото рекламирање и обелоденувањето, класифицирањето и/или отстранувањето на содржината, вклучително и јазична содржина и содржината поврзана со избори.
- 108.** Дигиталните платформи треба да им овозможат на корисниците опции за приспособување на системите за уредување и модерирање на содржината. Корисниците треба да имаат можност да ја контролираат

---

38. Една опција за независните ревизии и процени да се направат во согласност со глобалните стандарди и идеално, да бидат потврдени од независно тело, за да може да ги користат истите извештаи без оглед на регулаторниот договор.

содржината што ја гледаат и треба лесно да разберат како може да пристапат до различни извори и ставови околу темите што се во тренд. Од платформите исто така се бара да им дадат на корисниците опции за управување со збирот на личните податоци и обемот до кој препораките на содржината реагираат на јасни или произлезени преференции.

- 109.** Дигиталните платформи не треба да ги користат личните податоци добиени директно од деца или добиени индиректно или извлечени за деца од други извори за профилирање.

Забелешка

- 110.** Дигиталните платформи треба да ги известуваат корисниците кога нивната содржина ќе биде отстранета и од која причина. Ова ќе им дозволи на корисниците да разберат зошто е преземена таква активност врз нивната содржина, методот што бил искористен (преку автоматизирани средства или по човечка ревизија) и според кои правила на платформата е преземена таквата активност. Дигиталните платформи, исто така, треба да имаат и воспоставени процеси што им дозволуваат на корисниците да се жалат за таквите одлуки (види ставови 125-28). Оваа одредба може да варира со големината на компанијата и со степенот до кој има ефективни постапки за правно дејство за корисниците да може да се жалат против таквите одлуки.

Начело 3. Платформите се транспарентни

- 111.** Дигиталните платформи треба редовно да ги известуваат јавноста и системот за управување за тоа како се придржуваат до начелата на транспарентност и јасност и за тоа како работат во однос на нивните услови за користење и стандардите на заедницата. Ова ја вклучува и нивната реакција кон владините барања за информации или отстранување на содржината.³⁹ Спроведувањето на оваа одредба можеби ќе треба да варира во практиката врз основа на големината на компанијата, да се ограничи товарот на помалите компании и стартапите.
- 112.** Транспарентноста треба да биде значителна - информациите што се дадени треба да бидат што е можно појасни и поконцизни, но и детални и сложени, според потребите. Транспарентноста не е само спроведување правни текстови или податоци, туку таа треба да им даде на чинителите информации што им се потребни за да носат информирани одлуки.
- 113.** Стандардите за транспарентност презентирани со овие Насоки треба да се земат предвид како минимум со цел да ги исполнат сите компании во рамките на кој било систем на управување.

Значајна транспарентност

- 114.** Ефективноста на механизмите за транспарентност на дигиталните платформи треба да биде независно проценета наспроти меѓународните стандардни преку квалитативни и емпириски квантитативни процени да

39. Насоките за транспарентност на дигиталните платформи може да се најдат на 26-те начела на високо ниво поставени од УНЕСКО во *Letting the Sun Shine In: Transparency and Accountability in the Digital Age*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377231>.

се одреди дали информациите дадени за значителна транспарентност послужиле за целта. Извештаите треба да бидат јавно достапни на редовна основа.

- 115.** Дигиталните платформи треба да ги објавуваат информациите во кои ќе се види како тие се осигуруваат дека човековите права и потребните процеси се вклучени во сите фази од политиките и практиките за уредувањето и модерирањето на содржината. Овие јавно достапни информации треба да ги вклучуваат:

Транспарентноста во однос на условите за користење на дигиталните платформи

- a) Сите мерки што се користат за модерирање и уредување на содржината, наведени во условите за користење, вклучително и, на пример, списоци на забранета содржина или корисници.
- b) Сите информации за процесите што се користат за спроведување на нивните услови за користење и за санкционирање на корисниците, како и владините барања за отстранување, ограничување или промоција на содржината.
- v) Информации за причините ограничување наметнати во врска со практикувањето на нивните услови за користење треба да бидат јавно достапни и во формат што е лесен за користење во нивните услови за користење.
- г) Информациите за видовите содржина што се смета забранета или против која дигиталната платформа ќе дејствува според условите за користење и преземените мерки, вклучително и околностите во кои дигиталната платформа ќе суспендира профил на корисник, привремено или засекогаш.

Транспарентноста во однос на спроведувањето на политиките и практиките за модерирање и уредување содржини

- д) Како се модерира и како се уредува содржината, преку автоматизирани средства и човечка ревизија, како и содржината што се отстранува или се блокира или според условите на користење или по барање на владата. Ова треба да вклучува квантитативни и квалитативни информации за реалните исходи, резултати и влијанија што ги креираат овие системи.
- ф) Секоја промена во политиките и практиките за уредување и модерирање на содржините треба да биде повремено претставена во формат што е лесен за корисниците.

- е) Секоја употреба на автоматизирани средства за целите на уредувањето и модерирањето на содржините, вклучително и наведување на улогата на автоматизирани средства во процесот на ревизија и сите показатели за придобивките и ограничувањата на автоматизирани средства во исполнувањето на тие цели.
- ж) Секоја заштита што се применува во однос на уредувањето и модерирањето на содржината што се воспоставува за заштита на слободата на изразување и пристапот до информации и различната културна содржина - вклучително и како реакција на владините барања, особено во однос на работите што се од јавен интерес, вклучително и новинарска, уметничка и културна содржина и права од интелектуална сопственост.
- з) Информациите за бројот на човечки модератори што се вработени или ангажирани и природата на нивната експертиза на локални јазици и во локален контекст, како и тоа дали се вработени или ангажирани со договор на дело.
- с) Како се прибираат личните податоци, како се користат, објавуваат, чуваат и споделуваат и како се третираат личните податоци на корисниците, вклучително и личните и сензитивни податоци што се користат за да се носат алгоритамски одлуки за целите на уредување и модерирање на содржината. Ова, исто така, вклучува и како личните податоци се споделуваат со други тела и какви лични податоци платформата добива индиректно, на пример, преку профилирање на корисник или интероперабилност со други делови од дигиталниот екосистем.

Транспарентноста во однос на механизмите за поплаки од корисниците

- и) Информации што се релевантни за поплаките за отстранување, блокирање или одбивање да се блокира содржина и како корисниците може да дојдат до овој процес за поднесување поплака. Овие информации треба да вклучуваат квантитативни и квалитативни информации за примените, обработените, прифатените и одбиените поплаки и за резултатите од таквите поплаки, како и информации за поплаките што се добиени од државните функционери и дејствата што се преземени во таа насока.

Транспарентност за рекламните практики на дигиталните платформи

- ј) За дигиталните платформи што користат рекламирање како дел од нивниот бизнис-модел, информациите за политички реклами и оние од јавен интерес, вклучително и авторот и оние што ги плаќаат рекламните, треба да се задржат како јавно достапна онлајн библиотека.

- к) Практики за рекламирање и прибирање податоци и резултатите од процената на човековите права и родовото влијание врз системите за рекламирање.
- л) Информации што им дозволуваат на поединците да ја разберат основата поради која гледаат одредена реклама.
- љ) Содржината генерирана исклучиво од машини треба да биде означена како таква.

Пристап до податоци за истражување

- 116.** Дигиталните платформи треба да обезбедат потврдени истражувачи со пристап до нелични податоци и податоци со псевдоними што се потребни за да се сфати влијанието на дигиталните платформи. Овие податоци треба да бидат достапни на барањата и тековно преку автоматизирани средства, како што се интерфејсите за програмирање на апликации (API) или други отворени и достапни технички решенија со кои ќе се овозможи анализа на тие податоци.
- 117.** Од дигиталните платформи се очекува да обезбедат пристап до неличните податоци на новинарите и групите за застапување кога постои јавен интерес и пристапот е сразмерен и потребен во претходно одреден контекст. Мора да има и дополнителна заштита за приватноста и личните податоци на корисниците, како што е обезбедување анонимни бази на податоци преку различни мерки, вклучително и деидентификување и правење примероци пред споделувањето, но и деловни информации, трговски тајни и почитување на трговската доверливост.
- 118.** Платформите треба да изградат сигурни интерфејси за пристап до податоци и треба да обезбедат разложени податоци врз основа на родот и други релевантни зависни фактори (како што се раса, етничка припадност, возраст, социоекономски статус, попреченост итн.). Системот за управување треба да одреди што е корисно, сразмерно и разумно за целите на истражување.

Начело 4. Платформите ги прават информациите и алатките достапни за корисниците

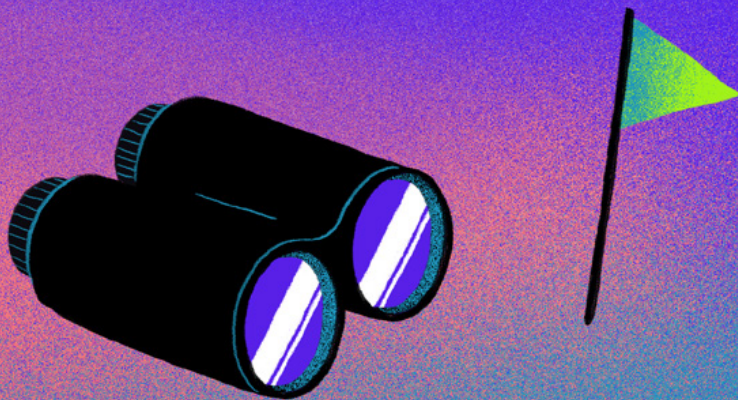
Јазик и достапност

- 119.** Платформите треба да имаат целосни услови за користење достапни на официјалните и примарните јазици на секоја земја каде што тие функционираат, да се осигурат дека може да им одговораат на корисниците на нивните јазици и да ги обработуваат нивните поплаки еднакво, како и да имаат капацитет за модерирање и уредување на содржината на јазикот на корисникот. Може да се постават автоматизирани преведувачи за јазици за да се обезбеди поголема јазична достапност, но треба да се врши надзор на нивната точност поради нивните технички ограничувања.
- 120.** Платформите треба да се осигурат дека процесите за известување, забелешки и поплаки се достапни на јазикот на кој корисникот комуницира со сервисот.
- 121.** Кога постои можност на дигиталните платформи да им пристапат деца, тие треба на сите деца да им обезбедат еднаков и ефективен пристап до информации и да обезбедат заштита на нивната слобода на изразување и приватност.⁴⁰ Условите за користење и стандардите на заедницата

40. OHCHR. 2021. „Општ коментар бр. 25 (2021) за правата на децата во однос на дигиталната средина“. <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-25-2021-childrens-rights-relation>.

треба да бидат достапни на јазик што е соодветен за возраста на децата и да бидат креирани од аспект на различни групи деца; посебно внимание треба да се посвети на потребите на децата со попречености за да им се овозможи да уживаат во еднакво ниво на пристап до информации, како што е наведено во претходниот дел.

122. Правата на лицата со попреченост треба секогаш да се земаат предвид, а особено внимание да се посвети на начините на кои тие можат да комуницираат со платформата и да поднесуваат поплаки. Од платформите се очекува да ги спроведат потребните приспособувања за нивните информации во однос на условите за користење, известување, забелешки и поплаки да бидат достапни.

Начело 5. Платформите се одговорни пред релевантните чинители

Пријавување од корисниците

- 123.** Платформите треба да постават механизми за пријавување за корисници и некорисници или трети страни што ги застапуваат нивните интереси, за да можат да пријават потенцијални прекршувања на политиките. Ефективните и достапни механизми за поплаки треба да бидат воспоставени и за припадници на ранливи или маргинализирани групи. Дигиталните платформи треба да имаат и средства за да ги разберат локалните контекстуални услови кога одговараат на поплаките на корисниците, со што ќе овозможат културно сензитивен дизајн на системот. Треба да се постават и механизми за посебно известување за децата, што ќе бидат дизајнирани за брза и лесна употреба.
- 124.** Системот за пријавување од корисниците треба да постави приоритети во однос на загриженоста во врска со содржината што им се заканува на корисниците, со што ќе се обезбеди брза реакција и, ако е потребно, да обезбедат специфичен канал за ескалирање или средства за поднесување пријава. Ова е особено важно кога станува збор за прекршување на човековите права, вклучително и родово насилство и малтретирање.
- 125.** Компаниите треба да се стремат кон превенција на злоупотребата на системот за пријавување преку координирано неавтентично однесување.

Жалби на корисниците и правна заштита

- 126.** Ефективни механизми за правна заштита на корисниците на платформата и надворешните корисници за да им овозможат на корисниците (и некорисниците, ако се погодени од одредена содржина) да ја изразат својата загриженост и да обезбедат соодветна правна заштита. Ова може да вклучува јасен, лесно достапен, префериран, сигурен⁴¹ и разбирлив канал за пријавување за компаниите на нивниот локален јазик, со тоа што корисниците ќе бидат известени за резултатот од нивната поплака.
- 127.** Механизмите за поплаки треба да ги следат седумте начела наведени во водечките принципи за деловни и човекови права на ОН за ефективни механизми за поплаки: легитимност, достапност, предвидливост, праведност, транспарентност, права, компатибилност и континуирано учење.
- 128.** Дигиталните платформи треба да ги известуваат корисниците и да ги објаснат процесите за поплаки кога нивната содржина ќе биде отстранета, јасно означена, ограничена во однос на коментари или споделување или рекламирање или кога ќе има посебни ограничувања во однос на зголемување или препораки (што е различно од „органско/алгоритамско“ зголемување или препораки) и зошто. Ова ќе им дозволи на корисниците да ги разберат причините зошто е преземена таква активност врз нивната содржина, методот што бил искористен (преку автоматизирани средства или по човечка ревизија) и според кои правила на платформата е преземена таквата активност. Платформите, исто така, треба да им овозможат на корисниците да достават поплака поради таквите одлуки и да побараат соодветна правна заштита.
- 129.** Компаниите треба да работат на тоа да се осигурат дека системите за поплаки и правна заштита не се злоупотребуваат со координирано неавтентично однесување.

---

41. Обезбедување безбедност на корисниците и сообразност со меѓународните закони и стандарди за човекови права.

Одредби за содржината

Заштитата на правата на сите поединци од ранливи или маргинализирани групи, жени и девојчиња и оние професионалци што може да се во ризик поради нивното уживање во слободата на изразување и пристапот до информации, како што се новинари, уметници, бранители на човекови права и бранители на животната средина

130. Дигиталните платформи треба да воспостават доволна специјална заштита за жени и девојчиња, корисници од ранливи и маргинализирани групи и новинари, уметници, бранители на човекови права и бранители на животната средина. За да го постигнат ова, дигиталните платформи треба:

- a) Да вршат редовни процени врз човековите права и родот, вклучително и на нивните политики, системи за уредување и алгоритамските пристапи, со цел да ги идентификуваат системските ризици за ранливите и маргинализираните групи, жените и девојчињата, и новинарите, уметниците, бранителите на човекови права и бранителите на животната средина и да ги приспособат политиките и практиките за да ги намалат таквите ризици.
- b) Користат технологија за заштита на податоците за да им се овозможи на надворешните истражувачи пристап до интерните податоци на платформите за да се помогне идентификувањето на алгоритамското зголемување на онлајн родовото насилство или другите трендови на насилство што произлегува од новите технологии.

- v) Да создадат посветени и инклузивни инженерски тимови што се особено обучени да развиваат алгоритамски решенија за уредување и модерирање содржини.
- г) Да развиваат и да пуштаат во употреба инклузивни структурирани механизми за повратни реакции од заедницата со цел да ги решат родовите, културолошките и другите предрасуди во новите технологии.
- д) Да го проценат влијанието врз човековите права што ги имаат нивните системи и процеси за третирањето независни објавувачи на вести и новинарска содржина што се објавува на нивниот сервис.
- ф) Да обезбедат еднаков третман на независните новински организации на дигиталните платформи.
- е) Да постават процедури за заштита од потенцијална злоупотреба на правилата за пријавување и механизмите за модерирање, особено злоупотребата во добра волја, дизајнирана за цензурирање на ранливите и маргинализираните групи, жените и девојчињата, и новинарите, уметниците, бранителите на човекови права и бранителите на животната средина.

*Посебни мерки за интегритет на изборите*⁴²

- 131.** Дигиталните платформи треба да ја препознаат својата улога во давањето поддршка на демократските институции преку зачувување на изборниот интегритет. Треба да воспостават процес за процена на специфичните ризици за интегритетот на изборниот циклус во предизборието и во текот на големите национални избори, значајните регионални избори или уставните референдуми (на пример, за законодавството или за шеф на државата во претседателските системи).
- 132.** Овие процени мора да бидат транспарентни, во согласност со длабинската анализа на човековите права и спроведени со придонесите од сите релевантни изборни чинители. Процените треба да се вршат пред изборните настани со цел да се спроведат конкретни мерки за намалување на идентификуваните ризици. Процените треба да имаат и родов пристап, имајќи го предвид зголемувањето на насилството врз жени гласачи, жени кандидати, активистки, избрани претставнички и жени службени лица во изборното раководство.
- 133.** Дигиталните платформи треба да вложат разумни напори за да се осигурат дека корисниците имаат пристап до информации и идеи од сите видови според меѓународните закони за човекови права. Особено треба да се осигурат дека автоматизираните алатки нема да го попречат пристапот до содржина поврзана со изборите и различните ставови.

42. Повеќе информации може да се најдат во "Elections in digital times: A guide for electoral practitioners" (2022) на УНЕСКО <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000382102> и во „Заедничката декларација за слобода на изразување во дигиталната ера на специјалниот известувач на ОН за слободата на мислење и изразување, претставникот за слобода на медиумите на Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ) и специјалниот известувач за слобода на изразувањето на Организацијата на американските држави (ОАД) (2020) https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Opinion/JointDeclarationDigitalAge_30April2020_EN.pdf.

- 134.** Како дел од процената, дигиталните платформи треба да ревидираат дали нивните производи, политики или практики за политичко рекламирање арбитрано ја ограничуваат способноста на кандидатите или страните за ширење на нивните пораки.
- 135.** Дигиталните платформи треба да вложат разумни напори за решавање на содржината што може да биде, со дозвола, ограничена според меѓународните закони и стандарди за човекови права, во текот на изборниот циклус. Треба да бидат земени предвид промовирањето независна проверка на факти, архиви за рекламирање, јавни предупредувања и други мерки. Ангажирањето релевантни официјални независни регулаторни институции може да биде потребно според одредени околности на секое законодавство.
- 136.** Дигиталните платформи треба, според релевантноста, да бидат транспарентни во однос на користењето и практичното влијание на сите автоматизирани алатки што ги користат, иако не нужно на специфичното кодирање со кое функционираат тие алатки, вклучително и доколку тие алатки влијаат врз прибирањето податоци, таргетираното рекламирање и споделувањето, рангирањето и/или отстранувањето содржина, особено содржина поврзана со изборите.
- 137.** Дигиталните платформи треба да ги ангажираат сите релевантни чинители и нивниот систем за управување пред и во текот на изборите, за да воспостават средства за комуникација ако администраторот или корисниците/гласачите покажат извесна загриженост. Ангажирањето релевантни официјални независни регулаторни институции може да биде потребно според одредени околности на секое законодавство.
- 138.** Дигиталните платформи што прифаќаат рекламирање дизајнирано за да влијае врз изборниот циклус треба јавно да ја идентификуваат таа содржина како политичко рекламирање. Условите за користење на дигиталните платформи треба да бидат јасни во однос на одговорноста на платформата да бидат транспарентни за износот на средства, телото што ги обезбедува средствата и рекламираното тело, како и постојано да применуваат еднакви правила за модерирање и уредување на содржината за таквите реклами.
- 139.** Дигиталните платформи треба да ја следат монетизацијата на објавите од страна на политичките партии и поединците што претставуваат партии.
- 140.** Платформите треба да ги објават јавните информации за специфичните демографии што се таргетирани со таквите реклами/промоции.
- 141.** Платформите треба да ги задржат овие реклами и сите релевантни податоци за финансирањето во јавно достапна и редовно ажурирана онлајн библиотека.

Специфични мерки во итни случаи, вооружен конфликт и кризи

- 142.** Како бранители на човековите права, дигиталните платформи треба да вршат длабинска анализа на човековите права за да се справат со кризи, ситуации на вооружен конфликт и други вонредни состојби, вклучително и вонредни состојби поврзани со јавното здравје. Оваа длабинска анализа треба да го анализира влијанието што го имаат операциите на компаниите, производите, услугите и системите за рекламирање врз човековите права, кризите и динамиката на конфликтот.
- 143.** Во текот на вооружени конфликти и кризи, платформите треба:
- a) Да се осигурат дека модерирањето на содржината во услови на конфликт вклучува и сеопфатна ревизија на луѓето, вклучување експертиза на релевантните јазици и според локалните и регионални контексти.
  - b) Да промовираат проверка на факти.
  - v) Да воспостават канали за значително и директно ангажирање релевантни чинители, вклучително и оние што работат во региони погодени од конфликтот или региони со висок ризик.
  - г) Да развијат соработка со сигурни партнери, независни медиумски организации и други сигурни тела.
  - д) Да воспостават системи за рано предупредување и јасни системи за ескалација на вонредни ситуации за да помогнат во детектирањето неизбежна штета за физичката безбедност на поединци.
  - ѓ) Да спроведат политики за ограничување и следење на монетизацијата од штетната содржина поврзана со вооружениот конфликт.
  - e) Да ги зачуваат сите потенцијални докази за прекршување на човековите права или воен криминал, давајќи пристап до нивниот архивиран материјал на соодветни национални или меѓународни механизми за отчетност.
- 144.** Процената на ризикот може да бара од дигиталните платформи да имаат воспоставени процеси за случаи во кои се поднесуваат истовремено многу барања за дејствување од страна на корисниците, како што понекогаш се случува во контекст на социјални немири или масовни прекршувања на човековите права. Системот на управување треба да ги препознае постојните насоки од агенциите на ОН и експертите за спроведување „засилена“ длабинска анализа на човековите права во такви сценарија.

Заклучок

- 145.** Дигиталните платформи ги еманципираат поединците и општествата со огромни можности за комуникација, ангажман и учење. Тие нудат огромен потенцијал за ранливи и маргинализирани групи, го демократизираат просторот за комуникација и можноста различни гласови да комуницираат едни со други, да бидат слушнати и да бидат видени. Сепак, потенцијалот на овие платформи постепено опаѓаше во изминатите години поради недостигот од предвидување за решавање на клучните ризици.
- 146.** Целта на овие Насоки е да го чуваат правото на слобода на изразување, вклучително и пристапот до информации и другите човекови права во управувањето со дигиталните платформи, додека истовремено се справува со содржината, која може да биде ограничена, со дозвола, според меѓународното право и стандарди за човекови права. Во поширока смисла, управувањето со дигитални платформи засновано врз човековите права, дополнително ќе ја унапредува културната разновидност, изразувањето на културите и различната културна содржина.⁴³ Насоките прикажуваат систем за управување што ги почитува човековите права и промовира справување со ризици и системски базирани процеси за модерирање и управување со содржината. Овие насоки ги потенцираат сеопфатните начела што

43. Конвенцијата на УНЕСКО од 2005 за заштита и промоција на разновидноста на културното изразување, членови 1 и 4. Според Конвенцијата „културна содржина“ се однесува на симболично значење, уметничка димензија и културни вредности што потекнуваат од или изразуваат културни идентитети. Покрај тоа, „културни изразувања“ се оние изразувања што резултираат од креативноста на поединци, групи и општества и имаат културна содржина.

треба да бидат следени во сите системи на управување што влијаат врз слободата на изразување и пристапот до информации на дигиталните платформи, независно од дадениот регулаторен договор и тематскиот фокус, сè додека тие договори се усогласени со одредбите воспоставени во овие Насоки.

- 147.** Насоките се креирани преку консултации со повеќе чинители што почнаа во септември 2022 година. Овие актуелни Насоки се резултат на сеопфатен процес на консултации во кој УНЕСКО доби, преку три отворени консултации,⁴⁴ повеќе од 1.540 поднесоци со над 10.000 коментари. Во процесот беа ангажирани различни групи чинители од 134 земји. Ова претставува една од најголемите и најотворени консултации некогаш спроведени од УНЕСКО.
- 148.** Следно ќе се развијат натамошни дискусии за тоа како овие Насоки да се стават во употреба како алатки за залагање, со цел да се заштити слободата на изразување, пристапот до информации и различната културолошка содржина и сите други човекови права во дигиталната средина.

---

44. Трите отворени консултации се одвиваа во периодот меѓу декември 2022 и јануари 2023; меѓу февруари и март 2023 година и меѓу април и јуни 2023 година.

Додаток

Извори

Обединети нации

Водечки принципи за деловни и човекови права (2011)

https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/guidingprinciplesbusinessshr_en.pdf

Акцискиот план од Рабат за забрана за залагањето за национална, расна или верска омраза што претставува поттик за дискриминација, непријателство или насилство. (2012)

<https://www.ohchr.org/en/documents/outcome-documents/rabat-plan-action>

Специјален известувач на ОН за слобода на мислењето и изразувањето: „Пристап на човечките права за модерирање на онлајн содржина“. (2018)

https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Expression/Factsheet_2.pdf

Комитет за правата на децата на ОН: „Општ коментар бр. 25 (2021) за правата на децата во однос на дигиталната средина“. (2021)

<https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-25-2021-childrens-rights-relation>

Извештај на Генералниот секретар на ОН: „Спротивставување на дезинформациите за унапредување и заштита на човековите права и фундаменталните слободи“. (2022).

<https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-03/NV-disinformation.pdf>

Специјален известувач на ОН за унапредување и заштита на правата на слобода на мислење и изразување: „А/77/288: Дезинформации и слобода на мислење и изразување во вооружени конфликти“. (2022)

<https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/a77288-disinformation-and-freedom-opinion-and-expression-during-armed>

Генерален секретар на ОН: „Нашата заедничка агенда - осми брифинг за политиките: Интеграцијата на информациите на дигиталните платформи“. (2023)

<https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/our-common-agenda-policy-brief-information-integrity-en.pdf>

UN Secretary-General's "Our Common Agenda - Policy Brief 5: A Global Digital Compact" (2023)

<https://indonesia.un.org/sites/default/files/2023-07/our-common-agenda-policy-brief-gobal-digi-compact-en.pdf>

УНЕСКО

Пудефат, А. 2021. „Пуштање на сончевата светлина: транспарентност и отчетност во дигиталната ера“ Париз: УНЕСКО <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377231>

УНЕСКО 2021. „Легитимните ограничувања на слободата на изразувањето: Триделен тест“. [video] <https://www.youtube.com/watch?v=Wg8fvtHPDag>

Референции за терминологијата

Содржини што поттикнуваат или прикажуваат родово базирано насилство

- Совет за човекови права на ОН: 2018. „Извештај на специјалниот известувач за насилство врз жени, неговите причини и последици врз онлајн насилството врз жени и девојчиња од перспектива на човековите права“. <https://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/HRC/38/47&Lang=E>
- ОНCHR. 2021. „Изјава на Ирене Кан, специјален известувач за унапредување и заштита на слободата на мислење и изразување“ од 18 октомври 2021 година. <https://www.ohchr.org/en/statements/2022/02/statement-irene-khan-special-rapporteur-promotion-and-protection-freedom-opinion>

Културна разновидност

„Културната разновидност“ се однесува на многубројните начини на кои се изразуваат културите на групи или општества. Овие изразувања се пренесуваат внатре и меѓу групите и општествата. Културната разновидност се манифестира не само преку различните начини на кои се изразува, се шири и се пренесува културното наследство на општеството преку различни културни изразувања, туку и преку различните модели на уметничко креирање, производство, ширење, дистрибуција и уживање, без разлика на средствата и технологиите што се употребуваат.

- УНЕСКО 2005. *Конвенцијата на УНЕСКО од 2005 за заштита и унапредување на разновидноста во културните изразувања*. Париз: УНЕСКО <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246264?posInSet=1&queryId=85dde93e-9ef6-402b-bc9f-452e6a399382>

Дезинформации и погрешни информации

- „Дезинформации и слобода на мислење и изразување“. Извештај на специјалниот известувач на ОН за унапредување и заштита на правото на мислење и изразување, Ирене Кан. <https://digitallibrary.un.org/record/3925306?ln=en> \

Говор на омраза

- ОН. 2019. „Стратегија и Акциски план на ОН за говорот на омраза“. <https://www.un.org/en/genocideprevention/hate-speech-strategy.shtml>

Независен регулатор

Независниот регулатор има свои овластувања и одговорности наведени во инструментот на јавното право и е овластен да управува со сопствените ресурси; неговите членови се именуваат на независен начин и се заштитени со закон од неоправдано разрешување. Во овој случај, одлуките на регулаторот се носат без претходно одобрение на кое било владино тело и ниту едно тело освен суд или претходно поставено тело за апелација може да ги промени одлуките на регулаторот. Институционалните елементи за независност на носењето на одлуките се организациски независни (организациски се одделени од постојните министерства и сектори), финансиски независни (обележан, сигурен и соодветен извор на финансирање) и управно независни (автономија врз внатрешната администрација и заштита од разрешување без јасна причина).

- Саломон, Е. 2016. *Guidelines for broadcasting regulation (Насоки за регулирање на емитувањето)* Париз: УНЕСКО <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000144292>
- Браун А., Џ. Стерн, Б. Тененбаум и Д. Генцер. 2006. *Handbook for Evaluating Infrastructure Regulatory Systems (Прирачник за процена на инфраструктурата на регулаторните системи)*. Вашингтон, ДЦ: Групација на Светска банка. <http://elibrary.worldbank.org/doi/book/10.1596/978-0-8213-6579-3>

Регулатор

Тело што врши надзор, надгледува и бара одговорност од приватен чинител.

Насоки за управување со дигитални платформи

Заштита на слободата на изразување и пристап до информации со вклученост на повеќе чинители

Со нацрт направен преку сеопфатни консултации, овие Насоки се стремат кон заштита на правото на слобода на изразување и пристап до информации во контекст на управување со дигиталните платформи. Тие претставуваат пристап на повеќе чинители во кој се прикажуваат клучните одговорности на државите и дигиталните платформи за исполнување на нивните обврски за човековите права и утврдување на улогите на меѓувладините организации, граѓанското општество, медиумите, академската заедница, техничката заедница и другите засегнати страни.

www.unesco.org/en/internet-trust/guidelines

internetconference@unesco.org

unesco

Образовна, научна
и културна организација
на Обединетите нации

9 789230 002305